

AKSYON KOMITE LALIT-ABITAN CITE RICHELIEU

(Get lartik paz 2)

KONTENI

Nimero 132

Avril 2018 - Me 2018

EDITORIAL: 50 an Lindepandans, Mankman dan Dekolonizasyon	3
Lalit an Aksyon	4, 8
Demisyon enn Prezidan deza preske Destitye	5
Ramgoolam Konplis ar Muv Prezidan	8
Jabaljas ek Bulbak	9
Sinpozyom Internasyonal LALIT	10
Premye Minis, Bizin Introdur Mosyon lor Kreol dan Parlman	11
INFO INFO	12
Stenning-Orderz an Kreol, preske pare	13
Konkur Literer LPT	14
Guvernman Furni Lakaz Danzere	15
Kuma kalkil "Alawenns Movetan" pu Peser	16
David Gaiqui: Ankor enn ka Tortir par CID Curepipe	16
Deklarasyon Komin Kont Abi Sexyel	17
Sesyon Politik pu Zenn	17
Komite Diego: Expo, Fim, Deba	18
Lindsey Collen Refiz Award	19
Bizin Grasye seki Ferme Akoz Lamizer	19
Siklonn Berguita: Bann Leson	20
Lekonomi ek Analiz deklas an 2018	21
Nu Alye ek nu Adverser	23
Zama Awt! Ramaphosa Inn!	24
Baz Militer ek Zeo-politik dan Losean Indyin	30
Trazedi Lagar Lenor	31
Promnad Roland Armand	31
LALIT dan Fete Lutte Ouvriere	31
Kont Militarizasyon Lepas	31
LALIT proteste kont Kontra CEB ar Izrael	32

Pibliye e Inprime par LALIT, 153 Rut Rwayal, GRNW, Port Louis, Repiblik Moris.

Rs 20-

www.lalitmauriti.us.org tel 208 2132 ek 208 5551 lalitmail@intnet.mu
Youtube channel: lalitmauriti.us Soundcloud channel: lalitmauriti.us

NYUZ DERNYE LER

PRINSIP KREOL DAN PARLMAN AKI

Dan Parlman 27 Mars, an-repons enn Kestyon Parlamter Rajesh Bhagwan, Premye Minis Pravind Jugnauth finn anonse ki Guvernman pena obzeksyon introdri Kreol kuma enn langaz ki kapav servi dan Parlman. Li finn enimer 3 kestyon teknik: hardwer pu lavwa-lekritir pu Hansard ki sorti deswit, e sofwer pu mem zafer, plis treyning staf dan seksyon Hansard. Li finn anonse ki, dapre li, Liniversite Moris pankor terminn zot travay (lor kestyon Spel?), e li finn sit Dev Virahsawmy ki finn met saret divan bef, limem, kan li finn dir fode tu Parlamter konn koz Kreol byin, lerla introdri li! Pravind Jugnauth, swit a Kestyon Siplemanter Alan Ganoo, pa finn dakor pu met dibut enn Komite pu asire ki sa travay la termine vit. Dapre nu, enn tel Komite ti kapav gayn, dizon, 10 semenn pu terminn tu sa preparasyon hardwer, sofwer, treyning. Li tuzur enn kestyon volonte politik! Me lalit la pe avanse.

KOMITE KONZWIN ABITAN RICHELIEU-LALIT LWES FER VEYE

VEYE SITE RICHELIEU

“Guvernman finn vann nu LAKAZ DANZERE”. Saki kapav lir lor bandrol ki fam ek zanafan ti atase ar riban tu-kuler Lindi 26 Mars divan enn sa bann lakaz ki danzere la Site Richelieu. Fam ek zanafan ti osi alim labuzi pu mark sa premye kut atas bandrol ar riban. Sa ti dan Lari Jeanne d’Arc.

“Sa li kumansman enn nuvo faz dan sa lalit la,” enn abitan Richelieu ki enn manb Brans LALIT Laval Yves dir, “kot nu pe konfront Guvernman par montre li ki li an-tor.”

“Dimunn pe revandik enn zafer sinp: Guvernman bizin pran sarz kase-reranz sa bann lakaz danzere ki li finn furni la”, Mario Maudarbaccus, manb Komite Konzwin dir.

Tu inzenyer, Guvernman ek partikilye, ki finn examin sa lakaz la, zot inanim: Guvernman bizin pran sarz kraze-reranze. Zot azute ki enn lakaz andir ti bizin dire plis ki 70 an, si li konstrir dapre norm. E zot dir pa bizin fer analiz beton, enn “sajt vizit” sifi.

“Nu pa la pu kup riban pu TV,” Lindsey Collen dir lor nom Komite Konzwin, “me pu atas bandrol ar riban pu averti Guvernman ki nu pe vinn lor enn nuvo faz nu lalit.”

“Li finn pran nu 2 an pu gayn enn repons depi Minister Lozman,” Kisna Kistnasamy, manb LALIT dir. “E ladan, li finn pran 6 mwa pistonaz Ombudsman Port Louis”. Guvernman pe anfet lav so lame ar sa bann lakaz defektye ki li finn furni la.

Mm Carmen finn montre zurnalist so lakaz, ki ranpli ek kivet, sey, deksi pu ramas dilo, e kot laport ek lafnet nepli dan zot ankadreman. Mm Marie-Therese, Mm Carosin, Mm Angelique tu finn explik danze dan lekel zot viv. Gro-gro but beton sape, tonbe lor zot latet. E apre sak lapli, gayn 15 zur kot dilo swinte, rwinn zot linz, zot meb, mem zot manze.

Problem Richelieu, li enn parmi enn 60-enn landrwa kot ena problem *lakaz danzere*. Ena 59 site ki tuzur ena pano lamyant. Kuma u kone, lamyant, kan respir so lapusir, li provok plizir maladi, inkliir kanser, asbestyosis, mesothelioma. Leta finn anonse ki li pu pran ansarz prosesir “demolisyon-rekonstriksyon”, e finn mem met enn Bidze pu sa. Lerla li pa finn fer naryin. Li permet sityasyon danzere kontiyne.

Zis enn-de ONG avek lamone CSR dan Rose-Belle, par exanp, finn avantire. Me zot amaterism finn provok problem grav. Zot finn swazir kisannla so lakaz pu rekonstrir dan enn fason bankal, mem kominal, su pretex larzan li pu “ekklizyon”, e zot finn kit pano asbestos partu-partu. Apre, truv zanafan pe ranz “saret” manti-manti, pe ris kamarad lor la dan lapusir. Uswa vwa-zin ramas fey, servi pu baraz – san okenn konesans lor danze. Kan zom Guvernman vini, zot, zot ena enn protokol, met linz astronot, mask proteksyon, etc avan travay ar asbestos.

Antretan, Guvernman Pravind Jugnauth kontiyn donn sibsidi milyoner ek mem milyarder ki aste gran gran vila, kontiyn ranz ziska loturut pu proze tablisman. E li dir li pena lemwayin asir lozman pu dimunn mizer? Ena enn seri Komite Konzwin Abitan ar LALIT, ki pe prepar aksyon dan mem stil dan diferan site.

50 AN LINDEPANDANS

Mankman dan dekolonizasyon

Sa lane la, fer 50 an Lindepandans. Me Lindepandans li anmemtan enn dat, 12 Mars 1968, anmemtan li enn moman dan enn long lalit depi avan, e ziska zordi.

Muvman

Ti ena enn muvman politik pu Lindepandans, setadir pu ki lamas dimunn ki viv dan pei Moris (ki inklir Agalega, Rodrig, Chagos), nu organiz nu prop sistem ekonomik, politik ek sosyal olye ki nu kolonize par swa Lafrans, swa Grand Bretayn. E sa muvman la finn pran tu kalite form avan Lindepandans, kuma lalit pu drwa devot, pu sekirite anplwa, pu dimunn kapav form asosyasyon ek sindika libreman, pu ledikasyon, pu pansyon, pu proteksyon depi tablisman ek lezot anplwayer. E sa lalit la, li finn kontinye apre Lindepandans: pu dekoloniz Chagos, pu demokrasi rezyonal, pu dimunn kapav kontrol manyer servi later, pu dekoloniz sistem ledikasyon.

Zordi, nu ankor tuzur pe bizin amenn lalit pu dekoloniz sistem politik, ekonomik ek sosyal ki nu finn erite depi lepok kolonizasyon.

Eski puvwar dan lame lepep?

An 2018, selebrasyon 50 an Lindepandans finn kwinsid avek enn kriz san presedan ant Prezidans Repiblik ek Gvernman. Sa kriz la finn expoz febles sistem nu finn erite depi lepok kolonyal. Anfet Prezidans li enn desandan puv-

war kolonyal, setadir Guverner nome par Larenn Angleter. E dan sa kriz resan la, sa puvwar anti-demokratik la ti chalennj puvwar Parلمانter, reprezante par Premye Minis.

U ti pu krwar ki apre Lindepandans pu ena plis demokrasi. Par exanp, kan nu vot 3 depite pu reprezant nu sirkonskripsyon dan eleksyon zeneral, u ti pu krwar se depite eli tu sirkonskripsyon ki ti devet, a zot tur, *elir* Premye Minis, e mem elir so Kabine depi parmi Parلمانter eli. Me, li pa kumsa. Anu gete kimanyer li ete. Prezidan ki anfet “nom” Premye Minis. Parey kuma lepok kolonyal, Guverner Larenn ti nom *First Minister*. Alor Prezidan tuzur pwiz enn sertenn “puvwar” depi sa nominasyon la. Li enn puvwar ki finn agrav kriz politik ki fek ena. Ziska ler, depite ki nu elir pa kapav ni elir, ni revok Premye Minis dan Parلمان (apar dan enn vot *no confidence*). E nu, elekter sak sirkonskripsyon ki elir depite sak eleksyon, nu pankor ena drwa *revok* depite nu finn elir ant 2 eleksyon zeneral, kuma fer dan plizyer lezot pei atraver enn petisyon elektoral. Samem kifer dan LALIT nu tultan pe dir ki *demokrasi burzwa* li byin limite.

Eski later e lamer su kontrol demokratik?

Avan Lindepandans, apar dan Lil Rodrig, Agalega, Chagos, preske tu later kiltivab ti propriyete *tablisman*. Tablis-

man ti swazir pu pran later, kontiyn plant kann, prodwir disik. Finn ena gran muvman istorik pu travayer gayn sekirite anplwa dan lindistri sikriyer. Finn ena gran muvman pu tablisman pey tax e furni deviz pu rul sistem lopital, ledikasyon, pansyon vyeyes e lezot servis sosyal. Zordi tablisman ankor tuzur kontrol preske tu later agrikol. Aster tablisman ek lezot konpayni dan imobilye pe bayant later par detrir bon later agrikol pu mont vila delix e vann li ar milyarder an-esanz pu permi rezidans e sitwayennte Morisyin. Zot finn fer li avek sutyin guvernman P.Jugnauth ek N.Ramgoolam avan li. Eski sa apel dekolonizasyon uswa rekolonizasyon?

Akoz pa finn ena reform agrer apre Lindepandans, dimunn ordiner pena kontrol lor kimanyer itiliz later. Ni nu ena kontrol lor sa 2.4 milyon kilomet kare lamer ki form parti Repiblik. Kote later, kan kann ek disik pena lavenir, dimunn ordiner, nu pena ase kontrol lor later pu asire ki servi li pu plant manze e mont lizinn pu prezerv ek transform manze pu exportasyon. Sa kalite prodiksyon ti pu kree plas travay par milye, amenn reveni stab e finans devlopman pu lamas dimunn partu dan Repiblik. Zordi buku dimunn pe bizin res dan lakaz zeritye san sekirite lakaz. CHA ki ti met dibut avan lindepandans pu mont lakaz dan enn pri travayer kapav peye, finn aboli.

Lefet ki avek Lindepandans, pa finn ena kontrol demokratik lor itilizasyon later vedit pa pe servi ase later pu tu dimunn ena sekirite enn lakaz pu reste.

Kote lamer, Moris ti oredi deza ena enn imans lindistri lapes, avek so lizinn transformasyon a-ter.

Dekolonizasyon Diego/Chagos

Apre enn long lalit, nu finn alafin reysi fors Guvernman met enn ka Lakur Internasyonal La-Hay lor dekolonizasyon Chagos, lor kestyon reinifikasyon Republik Moris. Lafrik anantye pe sutenir sa ka la. Purtan, P.Jugnauth al fer erer par ofer pu donn bay pu baz militer US lor Diego. Kimanyer nu kapav permet kontiyn servi enn parti later nu Republik pu bombard dimunn lezot pei? Ki dekolonizasyon si nu pena kontrol demokratik lor Diego, enn parti teritwar Republik? Parey kuma ena Rodrig, bizin met dibut Konsey Rezyonal pu Chagos pu ki ena plis kontrol demokratik.

Premye Minis, Pravind Jugnauth fek donn lasirans pa pu ena okenn baz militer lor Agalega. Me, kifer li refiz rann publik lakor ant leta Lind ek leta Morisyin alor? Ki li pe kasyet? Pu ki ena plis kontrol demokratik par abitan Agalega, bizin met Konsey Rezyonal Agalega. Kumsa dimunn partu dan Republik ena kontrol demokratik lor teritwar lor lekel nu viv.

Dekolonizasyon langaz

Zur selebrasyon Lindepandans ofisyel *Champs de Mars*, pa ti ena enn mo dan langaz Kreol. Mem si langaz Kreol finn rant dan lekol ek kolez kuma enn size, li pankor vinn medyom lanseyman pu tu zanfana kapav

devlop kapasite intelektuel pli fasilman. Langaz Kreol ankor interdi dan Parlman. Politik langaz pankor dekolonize.

Zwenn LALIT

LALIT pe amenn kanpayn politik pu konplet proses dekolonizasyon. Finn bizin batir enn muvman politik imans pu reysi amenn Lindepandans

50 an desela. Zordi, lalit pu dekolonizasyon kontiyn: zwenn LALIT pu batir muvman politik pu konplet proses dekolonizasyon. (Get lartik lor nu Sinpozyom lor Dekolonizasyon.

25 Mars 2018

LALIT AN AKSYON

Expo-FimKozri

50 an Lindepandans? Lokipasyon militer USA-UK

LALIT, manb Komite Diego ansam avek federasyon sindikal CTSP, Muvman Liberasyon Fam, Muvman pu Progre Roche-Bois, ek individi ti mark le 12 Mars par organiz deba pu expoz lefet ki nu ankor pe viv su lokipasyon militer USA-UK aköz baz militer lor Diego. Ti ena enn expozisyon lor lalit otur Diego, fim *The Islands are Closed* ek enn deba byin anime apre. U kapav lir reportaz dan Revi.

Sa deba la li enn swit apre manifestasyon Komite Diego planifye pu le 8 Desam lane dernye ki ti finalman interdi par Komiser Lapolis. Parlman ti pe zwenn sa zur la, mem si li ti pu zwenn apre ler manifestasyon, me Komiser Lapolis finn refiz servi so diskresyon ki lalwa donn li. Kantmem interdiksyon, anfet buku dimunn finn vinn Sant Sosyal, Lari St Georges, Port Louis sa zur la pu proteste kont lefet ki Pravind Jugnauth finn dir li ena lintansyon les USA kontiyn rul baz militer lor Diego mem si dekoloniz Chagos anesanz pu enn lamone. Nu tu truv sa imoral.

Lakaz Danzere: Rankont ar Ombudsperson Zanfana

14 delege diferan "Komite Konzwin LALIT-Abitan" (diferan Site dan Lwes, Les ek Lesid) finn ena rankont avek Ombudsperson pu Zanfana le 11 Zanvye. Dan Richelieu, inondasyon finn agrav problem lakaz ki pe grene lor dimunn aköz Guvernman finn mal-konstrir zot, e furni enn prodwi (lakaz) frodile. E dan site EDC, Guvernman pankor ranplas lakaz lamyant avek enn lakaz an-dir kuma li finn deza pran langazman formel pu fer. Ombudsperson finn tutswit uver lanket lor sityasyon zanfana dan lakaz danzere. U kapav lir lartik lor la dan Revi.

LALIT proteste kont kontra CEB ar grup Izrael

Le 20 Desam, enn delegasyon LALIT ti al depoz an-personn enn let pu dir Vis-Premye Minis ek Minis Lenerzi Collendavelloo kas kontra CEB avek konpayni fib-optik Izrael. U kapav lir let la lafin Revi.

LALIT dan forom lor Palestinn

Militan LALIT Alain Ah-Vee ti koz dan forom lor Palestinn le 8 Fevriye dan Minisipalite Port-Louis organize par Asosyasyon Travayer Sosyal. Aköz Alain finn deza partisip an-personn dan aksyon kont lokipasyon Izrael dan Palestinn, so diskur ti partikilerman interesan. Militan LALIT Kisna Kistnasamy ti osi temwayn lor so lexperyans dan plizyer vizit militan dan Palestinn.

Demisyon Enn Prezidan deza preske Destitye

Premye fwa finn ena enn tel kriz institisyonel, kot ti manke ena enn Tribunal pu destitye enn Prezidan. Me, li finn, alafin, demisyone. Asterla li pe bizin fer fas enn Komisyon Danket lor so chalennj kont Guvernman, e lor ar kisannla li ti pe kordine pu sa chalennj la.

Listwar Prezidans Ameenah Gurib-Fakim,

Kan MSM-PMSD-ML ti swazir pu met enn dimunn ki pa konn naryin dan politik, e ki koni pu so lanbisyon demezire, nu kapav dir lamas dimunn pa ti tro pran kont. Purtan, enn Prezidan bizin ena lexpertyans politik. Li bizin enn kikenn ki realize omwin ki “Prezidans” li enn vestiz *puvwar feudal anti-demokratik*, setadir li enn desandan direk puvwar Larenn, lerla puvwar so Guverner Zeneral, e depi 1992 “Prezidans”. Enn Prezidan li bizin kone ki Parlman, enn institisyon ki *eli* par lepep, li puvwar siprem. Prezidan, exepete dan moman kan disud Parlman, li ena enn gran rol plito seremonyal. Klerman Mme Gurib-Fakim pa ti konn tusala, li. Li ti ule vinn Lerwa Peto o-feminin. Li ti ule azir kuma enn “antrepener” dan State House. Li absird, me li vre.

Kan MSM-PMSD-ML inn swazir enn kandida pu Prezidans lor baz so kominote, enn kote, e lor baz ki li enn fam, lot kote, sa osi personn pa ti tro pran kont. E kan li ti eli, zis LALIT ki ti refiz zibile, dan komanter ki tu lapres ti pe rode, aköz pu premye fwa ena enn *fam* Prezidan. Nu ti dir, *atann gete*.

Erezman nu finn dir “*atann gete*” parski antan ki Prezidan li finn enn dezast. Mem kan Mme Gurib-Fakim ti anonse ki li enn “antrepener”, ondire sa enn CV pu enn Prezidan Repiblik, la

osi, dimunn pa ti tro pran kont. Mem kan li ti deza enn lorea UNESCO-*L’oreal*, sa ti bizin fer nu reflesi aköz *L’oreal* li enn firm ki fer profi atraver lavant tu kalite prodwi delix, atraver tu kalite reklam manipilater. Dayer ena osi lefet ki Gurib-Fakim ti deza gayn dekorasyon depi leta Franse, *Chevalier dans l’Ordre des Palmes Académiques*; sa osi rann li enn Prezidan problematik. Eski li ti bizin rann sa de Award la (*L’oreal* ek *Chevalier*) avan li pret serman dan Prezidans?

Me, kifer lamas dimunn pa ti tro pran kont kan ti nom li?

Rezon la li sinp. Personn pa ti krwar, sa lepek la, ki *Lalyans Lepep* pu gayn eleksyon zeneral. Tu dimunn ti panse pa fer naryin kisannla Ivan Collendavello (*Muvman Liberator*) propoze. Me, *Lalyans Lepep*, alankont tu aritmetik elektoral sinplis, li finn ranport laviktwar. Li finn gayne par enn gran mazorite plis ki 2/3.

Setadir, e li vo lapenn rapel sa an-pasan, Parti Travayist-MMM inn gayn enn bate-bef sirtu aköz dimunn ti rezet zot proze danzere “*donn Prezidan plis puvwar*”. Sa osi, nu bizin dir “*erezman*” – ki zot inn gayn bate. Mazinn si Prezidan ti ena *plis* puvwar, ki kalite larnak sa ti pu ete kont lavenir pei! U pa sanz enn Konstitisyon kumsamem, kuma PT-MMM ti pe propoze ar zot 2yem Repiblik. U bizin ena enn *muvman ki ena enn program politik lor lavi reyel*: lor kimanyer servi later pei, lor kimanyer kree anlwa, lor kisannla pran desizyon lor kimanyer depans kapital. Lerla si, pu fer sa, u bizin amand kad legal, la u fer li. U pa amand kad legal dan vid kumsa. Li enn lespri birokratik ki pans kumsa. E li pa get balans defors deklas, ki kapav amenn pli pir ki statiko.

Fam peizan, VanGogh

Li al uver Lafwar Prive

Antuka, depi kumansman, sa Prezidan la finn fer zafer ki enn Prezidan, enn sef deta seremonyal ubyin pa, napa ti bizin fer. Li finn al fer luvertir enn Lafwar Prive dan Pakistan, biye peye par enn firm prive. Sa ti deza provok kritik, avek rezon. Mem Anil Gayan, ML, ti kritik li. Alepok, byin zantiman, Ansyin Prezidan Cassam Uteem – ki limem ti’nn deza kree arsitektir pu enn Prezidans integ, pu enn Prezidans diyn – ti dir piblikman ki, kan li ti Prezidan, li pa ti zame aksepte enn lot instans pey so deplasman.

Vinn sef enn ONG Britanik

Apre sa, nu tann dir ki Mme Gurib-Fakim li finn vinn Vis-Prezidan, e osi enn Trestiy, enn espes gro ONG an Angleter, ki ena enn ta *Sir* ek *Lord* alatet, *Planet Earth Institute (PEI)*. Remarke ki Leta Moris dan enn gran konfli zeo-politik avek Leta Britanik, e pe mem trenn li divan ICJ lor zafer kokin Chagos. Alor, li kree enn konfli dintere kan Prezidan Moris li sef enn ONG Britanik, sirtu enn ONG pros ar Leta laba. E nu finn remarke ki Madam la suvan ti pe *evit* pran pozisyon lor kestyon Chagos kan

li ti oredi pran pozisyon, e nu ti truv sa lus. Antuka, li pa fezab enn Prezidan Repiblik enn pei li enn sef dan enn ONG enn lot pei.

Bill Gates, Microsoft e kontra sofer dan Minister Ledikasyon

Plitar, nu truv enn gro-gro reklam dan lapres (26 Novam 2016). Li pa kler kisannla finn peye pu reklam la. Ladan li dir Ameenah Gurib-Fakim ek M Alvaro Sobrinho ansarz distribye 5 milya dolar (\$5,000,000,000) ubyin Rs170 milya (Rs170,000,000,000) pu enn Fondasyon prive, Bill ek Melinda Gates Foundation, atraver zot rol dan PEI. Asterla, li inportan rapel enn lot zafer. Bill Gates, li proprieter Microsoft, pli gran konpayni prive ki prodwir sofer pu kompyuter, vande. Zis avan sa, nu tu ti pe tande atraver lapres, e li ti enn bon nuvel terib, ki Guvernman Moris pu al ver servi sofer Linux (ki *open source*, setadir enn sofer ki dan domenn piblik; li pli bon sofer dan lemond e li gratis). Lerla, mem lepok ki tusa zafer PEI eklate pu premye fwa, nu tann dir ki pe kumans instal sofer Microsoft, sofer Bill Gates, dan tu lekol Moris. Enn bel bel kontra. Enn Prezidan pa kapav pret li a sa kalite konfli dintere la.

Tablo Vazaffer par Vincent Van Gogh

Kifer li aksepte enn Kart Platinum?

E, pu fer tusala pli pir, PEI (pa “pei” Moris, non, me *Planet Earth Institute*, mem si Madam la finn fer konfizyon, li!) finn akord li enn kart Barclays apel enn kart Platinum, setadir avek enn milyon rupi plafon. E li finn aksepte pran sa kart la. Erer! Sa akseptasyon, par limem, li ase pu plitar amenn so disgras. Nu pankor kone, e kapav zame nu pa pu kone, kisannla finn swazir tayming exak pu larg sa fwit steytmennt Barclays ar Lapres. Me, sa selman fer ditor *akoz Prezidan inn pret li a sa*.

So Zistwar Sanze

Mm Gurib-Fakim sanz so zistwar lor sa kart Platinum la 4 fwa: dabor li donn iltimatum 24-er pu *L'Express* vinn “pruve” ki li vre, setadir li insinye li pa vre. Plitar, li purswiv Barclays, setadir zot finn divilge enn vre steytmennt. Lerla li dir li fini ranburse, setadir li pa ti bon mem pu servi kart. E finalman, li anonse ki li par “inadvertans” ki li finn fer sa. Li ena enn kart parey. Alor, li finn fer enn sinp erer. Li finn fer sa erer par “inadvertans” sipa 63 fwa. Lor enn peryod 5 mwa. Dan enn demi-duzenn pei. Tu par inadvertans mem? Sa kalite argiman la, li anfantin, sipa li grav net.

Sobrinho rod uver so Labank

Anmemtan ki li pe gayn tusa privez kuma Kart Platinum la, e li pe ansarz distribye \$ 5 milya dan Lafrik, anmemtan ki PEI pe flat Prezidans, ki nu truve? Prezidans pe organiz pu Mr Alvaro Sobrinho rankontre Guverner Labank Moris dan enn banke Le Réduit, pe organiz pu Sobrinho gayn randevu dan FSC pu zafer met dibut so prop labank.

E kan tusala vinn deor an piblik, ep! li fer enn seri gaf grav ankor.

Li kas so parol

Dabor li, antan ki institisyon “Prezidans”, dan enn rankont formel, dakor ar institisyon

“Premye Minis”, pu li sumet so demisyon, e zot mem tom dakor enn dat presi, le 15 Mars. Lerla Madam la tir enn Kominike 14 Mars pu dir li pa pu demisyone. (Anpasan so kominike li an 2 versyon, enn Angle lot Franse, e zot konteni pa parey!)

Li chalennj Leta atraver enn Komisyon Danket ilegal

Lerla, kan Premye Minis klerman pe al ver met enn Tribunal pu destitye li, ep! le 16 Mars li vinn met dibut enn espes Komisyon Danket (manti-manti, akoz li pena puvwar fer sa san Kabine, ki emann depi bann eli). La, li ek so bann komer ek konper otur li, zot dan gran, gran problem. Komisyon Danket la, li ilegal. Fode li travers par Kabine Minis pu li legal. E Prezidan e so kotri paret pe klerman chalennj leta. Li pe rod fer enn ku-deta kont Guvernman, enn Guvernman ki emann depi Parlman ki eli. Kan li ek so kotri fer sa, tu sa bann seksyon Kod Kriminel drakonyin, kuma sedisyon, trayzon, etc vinn menas zot dan zot figir. Samem tu sa bann dimunn dan lanturaz Prezidan inn burbrit. E li lor sa pwin la ki Komisyon Danket ki Pravind Jugnauth fek met dibut pu ankete.

Otur li ti ena enn Hamid Moolan, ki dir li pa ti konn naryin ladan me ki paret li ti aksepte pu prezid sa Komisyon Danket bidon, akoz li ti krwar li ti enn Komisyon an-reg. Ena Prezidans so lekup avoka otur Yousouf Mohamed, Hyderkhan, Gilbert Noel. Ena enn nome Sooltangos, ki ti enpe kuma Tsarina so Rasputin, ti mem vinn enn espes port-parol informel pu Prezidans lor radyo prive. Tusala nu finn bizin temwayne. Plis ti ena Navin Anoop, sef Voice of Hindu. Plis ti ena Salim Muthy (koni pu so espes *rent-a-hunger-strike*) e ti ena osi ex-Hizbullah, Raouf Khodabaccus ki vinn dir, “*Prezidan pa kapav met churidar Rs200, pa kapav met bizu fantezi.*” Abe, nu dimande,

kifer pa. Kifer pa?

Sa dernye remark, lor churidar Rs200, li enn repons a depans Rs2.2 million Mm Gurib-Fakim ek so Kart Platinum PEI, ki inklir par santenn mil Rupi lor linz ek bizu. E, mem si seki inportan se *lor pwin prinsip* Prezidans Repiblik pa ti oredi aksepté pran kart kredi ar enn lorganizasyon prive, lefet ki li finn al fer tu sa depans exazere la finn kontribiye dan expoz enn fas trakasan pu enn Prezidan Repiblik.

Integrite li *inportan* dan politik. Imilite li osi li *inportan* dan politik. Pu ki nu kone kikenn ena integrite nesese ek imilite nesese, fode li fini travers par leprev dan politik. Mm Gurib-Fakim pena okenn lepxeryans politik. E, li mank sa modesti ki nesese pu enn tel rol. Kumsa, so linnyorans kuple ar so lanbisyon deza devwale depi li ti pe grinpe dan Liniversite, sa finn amenn so destitisyon.

Rol Lopozisyon

Ena parti lopozisyon finn rann zot lekor ridikil. Zot inn rod fer enn zafer bizar: premye zot atak Prezidan lor zafer Kart Platinum pu rod *fors* Premye Minis met enn Tribinal kont li. Lerla kan Premye Minis kumans sa proses ver so destitisyon, lerla ep! zot rant dan enn konbinn ar Prezidan, zot vinn so alye, kont Premye Minis! Me, normal sa pu fini mal pu zot. Anu get enn ku ki finn arive.

Parti Travayis

Parti Travayis finn totalman inkoeran, enn kote, e li finn frol fer kiksoz byin danzere, lot kote. Dabor, Travayis atak Prezidan for-for, Navin Ramgoolam dir si li ki ti Premye Minis, kutpye li ti pu deor. Lerla, Ramgoolam vinn sef defanser sa mem Prezidan la. Inkoerans kontinye dan mosyon *no-confidence* Shakeel Mohamed mete dan Parlman kont Prezidan; so papa, Yousouf Mohamed, ki osi Konseye Legal prinsipal Prezidan (kan li ti pu al divan Tribinal ver destitisyon),

vinn dir bi sa mosyon so piti la sete pu “pyez” Pravind Jugnauth. Sa enn fason azir? Lerla, Navin Ramgoolam, dan so Konferans-de-pres isterik (kot Radio Plus ti ena pu kup so koze 10 fwa ar so sawn-efek-lasansir), vinn sutenir Prezidan, mem sutenir so Komisyon Danket manti-manti la, e anmemtan fer apel pu disud Parlman, al ver eleksyon zeneral. Me, li ti pu danzere. Prezidans so puvwar li ogmante enpe *selman* kan disud Parlman. Ki ti pe travers latet Navin Ramgoolam? Ubyin li zis telman feb anterm politik, anterm nomb depite dan Parlman, anterm kredibilite personel so lider, ki li pe trap seki gayne pu li pa nwaye? E Hamid Moolan so prop avoka, al truv so nom pibliye kuma Prezidan sa Komisyon Danket fos-fos la? Lider Sanatan Dharma, Ramdean, pros ar Ramgoolam, ti prezan kot State House, parey kuma Navin Unoop depi *Voice of Hindu* dan Garden Party, sa lokazyon *Swan Song* Madam la dan Le Réduit. Li pa etonan, ki degaze-degaze Arvin Boolell finn met enn distans ant limem ek Ramgoolam lor sa tem la.

PMSD

PMSD, lider lopozisyon, Xavier Duval, li osi, li feb, parey kuma Parti Travayis. Li pa finn refer depi li perdi kosyon dan eleksyon parsyel lane dernyer. Me 2 so avoka, Kushal Lobine ek Assad Peeroo paret ti pe donn kit konsey Prezidan. E Xavier Duval ti pe tultan met lanfaz lor kimanyer pa sir li pu vot pu sispann Prezidan, mem si li vot pu enn Tribinal. E sa apre enn kanpayn kont Prezidan! PMSD finn osi azir dan enn fason ase farfeli. Li pa etonan. Li ti dan Governman kan Prezidan ti nome, e kan li ti fer buku sa bann frask la.

MMM

MMM inn azir avek enpe plis prinsip. Me, etan done so lintere sirman rezid dan enn posib lalyans ar MSM kan eleksyon zeneral koste, li pa ti tro difisil

swiv “prinsip”.

Ganoo

Ganoo, li tultan asiz lor difil barble li. Depi li byin zenn. E li finn kontiye.

Reponsabilite Governman

Governman MSM-ML, li osi, li responsab.

Remarke ki Governman MSM-ML li enn Governman ki ti eli san, pa zis enn Program, me san mem enn plan ekonomik. Sa vedir li prwa fasil pu sekter prive. Sa explik lefet ki li swiv deryer sekter prive so bann plan danzere (IRS ki bayant e betonn later agrikol, san kree okenn vre anplwa, san konstrir lozman, san asir sekirite alimanter). E li osi explik kimanyer enn gran manitu finansye kuma Alvaro Sobrinho, ki finn “*aspir*” par milya dolar depi enn labank an Portugal, lor nom klan Dos Santos, fami o-puvwar ziska fek-la dan Angola, ex-koloni Portugal. Angola anfet enn pei kot ena buku djaman, buku petrol, e buku vol depi laparey deta.

Alor, M. Sobrinho inn gayn Governman, atraver so Prezidan, dan enn loperasyon sizo: enn kote, li finn ofer larzan ONG, larzan Fondasyon Bill Gates, e lot kote, li finn rod blansi par milya dolar – par sey gayn permi ar Gubern Labank Moris pu uver enn labank dan Moris, par sey aste vila dan Moris. Li pa paret finn tro reysi dan sertin demars. Me, li pu inportan fer enn lanket pu etabli seki li finn reysi fer, e seki li pa finn reysi fer. Li pu inportan pu depiste so stratezi. E li pu inportan expoz manyer ki ena enn kwinsidans ant so dezir uver enn labank ek sanzman lalwa, kan Pravind Jugnauth ti Minis Finans, pu permet uver enn labank investisman atraver FSC pa atraver Labank Moris. Me Pravind Jugnauth pe kontant li dir al ICAC, si u ena prev.

Lindsey Collen

Get nu 2 lartik lor

www.lalitmauritius.org

Ramgoolam konplis ar muv Prezidan

Dan enn konferans depres Vandredi 16 Mars, Navin Ramgoolam finn swazir pu defann ex-Prezidan Ameenah Gurib-Fakim, malgre so muv anti-demokratik ek danzere pu nom enn swadizan “Komisyon Danket” lor tranzaksyon Alvaro Sobrinho dan Moris ek lor “limem”. Sa muv la finn kondane par laplipar Lezist dan Moris, ki finn truv li byin grav e par limem konstitiye enn deli su konstitisyon Moris. Ziska ler li pa kler kisannla alasurs sa kalite muv antidemokratik, me drolman li ti pe kwinsid avek konferans depres Navin Ramgoolam ki mem moman pe gayn kopi kominike ex-Prezidan ki pe anons Komisyon Danket. Antuka, Pravind Jugnauth so Komisyon Danket viz pu eklersi sa.

Kan lapres poz Ramgoolam kestyon eski ex-Prezidan kapav nom enn Komisyon Danket par limem, li ti paret byin nerve e li dir ki, dapre li, lalwa pa kler, me fode pa perdi letan ar bann teknikalite. Dan sa konferans depres la, Ramgoolam pa finn kondann azisman Ameenah Gurib Fakim kan li ti finn abiz kart Platinum ki Planet Earth Institute finn remet li e ki li finn servi buku fwa lor linz byin ser, bizu delix pandan so bann vwayaz. Navin Ramgoolam finn plito koz andetay lor konplisite Guvernman Pravind Jugnauth pu permet Alvaro Sobrinho blansi larzan dan Moris, san kestyonn sa muv byin danzere ex-Prezidan pu met enn fos Komisyon Danket.

Ki rol Navin Ramgoolam deryer tusala? Eski ena so lame dan sa kalite muv la? Eski li pe anvu ki dimunn bliye so keys otur kofor 250 milyon rupi ek keys konplo dan Ros Nwar? Antuka, li ti enn muv enn politisyin dezespere.

Rada Kistnasamy

Lalit an Aksyon

Forum lor Langaz Maternel

Buku militan LALIT ti prezan dan tab-rond organize par *Creole Speaking Union* konzintman ar Minisipalite Port Louis, le 21 Fevriye pu mark Zurne Langaz Maternel. Militan LALIT antan ki manb *Ledikasyon Pu Travayer* Alain Ah-Vee, Dr Arnaud Carpooran, Nita Ragoonundun, Rabin Bhujun ek Bruno Raya ti pran laparol enn apre lot. Minis Lar ek Kiltir ek Lemer Port Louis ti osi pran bon pozisyon lor langaz Kreol. Get www.lalitmauritius.org pu reportaz.

Diskur dan FCSOU

Le 8 Mars, manb LALIT Lindsey Collen ti orater dan rasanbleman ki federasyon sindikal FCSOU ti organize dan so Orl Coromandel alokazyon Zurne Internasyonal Fam. So tem ti 50 an Lindepondans pu Fam Travayer. Li ti liye so diskur ar aktyalite lokal – kriz otur Prezidans – e aktyalite internasyonal, avek muvman #metoo kont abi sexyel.

Orater dan Forum Gender Links/MACOSS

Kamarad Lindsey Collen ti osi koze lor nom LALIT dan forum ki Gender Links/MACOSS ti organize le 15 Mars kot li ti invit diferan parti politik pu vinn koz lor “reprazantasyon fam” dipwindevi zot parti. Kamarad Lindsey ti koz lor manyer “reprazantasyon fam” li plito enn indikater lor degre ki fam libere depi reyn patriarsi, e li pa ede buku pu zis adres “indikater” la. Li ti koz lor nesite enn program politik ki chalennj patriarsi e explik LALIT so program pu emansipasyon fam dan sa kontext la. *Enn Pledge* ti siyne par tu Partisipan lor nom zot Parti. Li inklir viz parite zom-fam, rekrit e form fam ek zenn, pran mezir pu kas diskriminasyon kont fam, pa konplis ar predateur sexyel ubyin

vyolans dan nu parti, introdri sa bann mezir dan nu manifes elektoral.

LALIT solider avek viktim tortir par CID

LALIT finn exprime nu solidarite dan lapres avek M. David Gaiqui, viktim tortir dan CID Curepipe. Le 30 Zanvye nu finn apel arestasyon imedya tu polisye ki ti dan batiman letaz CID Curepipe dan moman kot M. Gaiqui, ti sibir bate, e ti mem menote, met tuni pandan enn interogatwar. Kapav lir Kominike LALIT dan Revi.

Manb LALIT Lindsey Collen refiz meday konpayni Le Defi

Malgre Lindsey Collen finn refiz meday konpayni Le Defi Media Group, zot finn alwe li meday. U kapav lir lor la dan Revi.

Seans Fim Zenn Karl Marx

LALIT finn organiz enn sesyon vizyonn fim Zenn Karl Marx avek enn grup zenn. Sa li osi byin ki seans fim ki Fim-kLib ti fer. Li enn fim ki spesyal dan sans ki realizater Haisyin la, Raoul Peck, finn servi parol ekrit Marx ek Engels kuma resers pu dyalog dan enn fim ki enn biografi istorik. Dezyem zafer spesyal ar fim la: li donn enn rol byin devlope pu sakenn so fam: Jenny ek Mary.

Relans BDS, sutyin lepep Palestinn

Enn reynion relans BDS ti fer dan Plenn Vert Samdi 24 Mars. Si ena leker interese pu donn kudme sutyin pu Palestinn, kontakte Alain Ah-Vee, 208 5551.

Petisyon kont La Chaumiere

LALIT ek abitan Bambous ti sumet enn petisyon a Minis Lanvironnman lor kestyon loder ek mus ki degaze depi stasyon salte La Chaumiere. Zurnalist ti al vizite.

Jabaljas ek Bulbak

Bulbak: Dir mwa enn ku Jabaljas: aster ki Madam la finn demisyone kom Prezidan Larepublik, ki sann la to pansé kapav nome pu ranplas li?

Jabaljas: Abe pu bizin rod enn lot madam syantifik.

Bulbak: Purvi li pa enn antreprenér, e li pena kontak ek filantrop supsonab pa kone kot sorti.

Jabaljas: Zisteman, Bulbak, mo ti anvi dimann twa ki ete sa zafer filantrop la?

Bulbak: Enn filantrop, se kikenn ki kontan tu dimunn e ki fer zefor pu rann tu dimunn ere.

Jabaljas: To ule krwar, mo ti pansé enn filantrop se kikenn ki koleksyon bann vye tem lapost.

Bulbak: To pe fer konfizyon ek filatelist. Me kapav et to ena enpe rezon usi: sa misye Sobrino la, li pa ti tro interese ek fer dibyen pu tu dimunn, me sirtu li ti interese pu infiltre laparey deta, pu blansi larzan ki li finn deturne depi labank dan Angola ek Portigal.

Jabaljas: Alor to pe dir ki so Planet Earth Institute, sa ti zis enn fasad pu maske trikmandaz finansye, e pa ditu enn lorganizasyon seki to apel filantrop.

Bulbak: Aster to pe konpran, Jabaljas.

Jabaljas: Me ena ankor zafer ki mo pa konpran: ki manyer Madam la ek so parin Collendavelloo, zot pa finn truv sa depi avan.

Bulbak: Pa zis sa de la: tu dimunn dan guvernman Lepep ki ti inklir Bhadain ek Duval, zot tu ti donn kudme Sobrino dan so bann demars supsonab. Dayer Vis Premye Minis Collendavelloo, ti dibut garanti ki larzan Sobrino, li prop net.

Jabaljas: Aster mo pe rapel: Collendavelloo ti dir li finn get Sobrino dan so lizye, ek li finn truve ki larzan sa Misye la prop.

Bulbak: Pa zis li: Minis Finans Pravin Jugnauth, avan li vinn Premye Minis Pravin Kumar, li mem ti sanz lalwa pu ki Sobrino geyn sa Lisans Investment Banking ki Labank Santral ti refiz donn li apre ki zot finn fer enn lanket lor sa misye la.

Jabaljas: Seki to pe dir mwa, li byen grav, Bulbak: se pa zis Madam la ki finn kuyone par Sobrino: dan guvernman usi ena dimunn ki finn fasilite so bann trikmandaz.

Bulbak: Pa zis minis, me ena osi dimunn dan diferan institisyon ki sipoze veye ki pena sa kalite trimandaz, zot usi finn ferm lizye ek bus zorey.

Jabaljas: Abe sa Sobrino la, li bizin ena enn talan pu kuyonn dimunn: tu sa bann ki finn tom dan so pano!

Bulbak: To kapav apel sa enn mari talan, me anfet li zis enn gro pil lamone sal ki li pa ezite pu partaze, an term gro loto, apartman de liks, kart kredi platinum. To kone Jabaljas, Sobrino finn mem mansyonn enn sif 5 milya dolar depi Fondasyon Bill Gates, pu finans diferan linisyativ Madam ex-prezidan.

Jabaljas: Ek sa kalite finansman pu proze prezidansyel, li pa pu difisil truv enn ranplasan pu pos Prezidan Repiblik.

Bulbak: Finn deza ena plizyer propozisyon dan media, me pankor ena okenn desizyon. Me mo pansé ki nuvo prezidan pu ezite pu kontinye frekant dimunn kuma Sobrino.

Jabaljas: Mo fek geyn enn mari lide lor kestyon enn ranplasman pu pos prezidan: kifer Minis Mentor Aneerood pa demisyone kuma minis, lerla so piti amenn enn mosyon dan Parlman, pu propoz li kuma nuvo Prezidan Larepublik.

Bulbak: Lerla li kapav vinn nuvo ansyen Prezidan Repiblik: to pe badine!

VINN PREZANT ENN PAPYE LOR DEKOLONIZASYON *dan* SINPOZYOM INTERNASYONAL LALIT

LALIT fini kumans resevwar abstrak, setadir rezime,
pu papye ki dimunn pe prepare lor kestyon de-kolonizasyon.
Ena deza plizir intelektuel Moris e seki pe travay dan liniversite deor,
ki pe sinyal zot lintansyon avoy abstrak.
Manb LALIT fini kumans travay an-grup lor diferan papye ki zot pe prepare.
An Fevriye LALIT ti lans enn “Call for Papers” pu so sinpozyom an mwa Ziyet
lor kestyon dekolonizasyon.
Sinpozyom la li dan kad 50 an Indepandans Moris.
So bi se pu evalye komye pei la finn dekolonize, finn res kolonize, e pe mem rekolonize,
anmemtan ki rekolte propozisyon pu akseler dekolonizasyon.
Nu Sinpozyom ti inpe an-repons a enn organize par Liniversite Moris, ki apre finn kennsel.
Dernye dat pu abstrak li le 31 Me 2018.

CALL FOR PAPERS “Repiblik Moris: 50 an Dekolonizasyon: Konsta, ek Propozisyon pu Akseler Dekolonizasyon”

LALIT pe lans enn apel ar tu dimunn ki angaze swa dan lalit politik, sosyal, sindikal, emansipasyon fam,
muvman zenn/etidyan ubyin ki dan domenn akademik kote resers ubyin letid ubyin nerport ki dimunn
ki ule propoz enn kontribisyon, pu sumet propozisyon pu vinn prezant enn papye dan enn *Sinpozyom*
Internasyonal LALIT. Nu pe lans apel boner pu ki u ena 6 mwa prepar u prezantasyon.

“Repiblik Moris: 50an Dekolonizasyon: Konsta, Propozisyon pu Akseler Dekolonizasyon”

Samdi 28 Ziyet

Dimans 29 Ziyet

Horl LPT, GRNW, Port Louis.

Dernye zur pu avoy u propozisyon dan form enn abstrak (enn semeri 100-300 mo) li **31 Me, 2018**. Li
kapav an Kreol Morisyin, Angle swa Franse. 15 zur plitar, nu pu inform u si u propozisyon finn retenir.
Pandan Sinpozyom nu pu asir interpret ant Angle ek Kreol, e vis-versa. Nu pu osi asir tradiksyon Kreol-
Angle ek Angle- Kreol tu text ki sumet *avan le 8 Ziyet*.

Pu nu Sinpozyom u kapav ekri lor nerport ki laspe tit santral la.

Me, ala enn lalist de-trwa tem lor lekel nu ti pu apresye sumisyon, an partikilye:

- * Dekolonizasyon teritwar Repiblik Moris – Chagos: diferan laspe lalit pu dekolonizasyon, demilitarizasyon, reparasyon.
- * Analiz lalit pu desantralizasyon: Muvman kont abolisyon Konsey Vilaz, pu Konsey Rezyonal pu Rodrig, Agalega, Chagos.
- * Dekolonizasyon anterm reform agrer? Konsantrasyon bon later agrikol dan lame tigit tablisman.
- * Muvman fam ver Emansipasyon Fam pandan Prosesis Dekolonizasyon: 1968-2018.
- * Devlopman dan analiz politik lor sosyete Moris anterm klas sosyal, depi Lindepandans vini-mem.
- * Dekolonizasyon anterm langaz maternal 90% Morisyin.
- * Restan kolonizasyon dan Konstitisyon/Zidisyer/Sistem Elektoral.
- * Prodiksyon intelektuel ek artistik an Kreol Morisyin depi Lindepandans.
- * Dekolonizasyon-Rekolonizasyon – sinifikasyon lavant later ar milyarder deor an-esanz pu Rezidans Perमानan u Sitwayennte.
- * Lozman: Depi EDC ek CHA avan Lindepandans ziska liberalizasyon lozman: Enn konsta – diferan lalit.
- * MBC: Stasyon nasyonal tuzur kolonize? Referans ar reportaz nuvel internasyonal, fim pena sutit an Kreol, langaz pu nuvel.
- * Sistem Ledikasyon: Restan kolonizasyon: silabis, lexame, pedagozi, politik langaz. Diferan lalit.
- * Dekolonizasyon drwa linformasyon: lalit pu lib ekspresyon, kont lasansir – lapres (lasansir, kontrol politik lor MBC, kontrol patrona lor medya prive), roman kuma *The Rape of Sita*, teat (plizir ti sansire), slydsho Lalit lor “Disik ki Lavenir”.
- * Lalit kont represyon: MSAR ziska lalit kont POTA ek kont vyolans par Leta.
- * Lalit politik ki pa elektoralist.
- * MMM: Evalye so kontribisyon politik avan li dan Parlman, kan li pankor dan Guvernman (1976-82), e kan li dan Guvernman.
- * MMM: Kan e kimanyer li finn devye depi so destin kuma enn parti progresist?

E, ala enn lalist de-trwa evennman swa muvman lor lekel nu ti pu apresye sumisyon, an partikilye:

- * Rol lagrev 1970 Medine kont abi sexyel par zom avek puvwar dan kad dekolonizasyon pu fam travayer.
- * Linportans Lagrev Etidyen 1975 — lokalize e 20 Me.
- * Rol Muvman Lagrev an Ut 1979 dan prosesis ver Demokrasi Sindikal.
- * Linportans muvman lamas otur lagrev lafin Septem 1980.
- * All Workers' Conference 1996-99; so rol dan lalit defansiv kont neo-liberalism FMI-Labank Mondyal, pu ki Moris gard:
Lasante gratis, Ledikasyon gratis, Pansyon iniversel, Transpor gratis, Manze sibvansyone.
- * Sulevman Fevriye 1999 apre lamor Kaya dan selil: mobilizasyon dan JUSTICE: Lasosyasyon kont Vyolans par Ofisyete Leta.
- * Muvman Lakaz: Analiz Aksyon Direk kan 92 fami rant dan Lakaz NHDC Richelieu lor politik lozman, 2000.
- * Rol Muvman Anti-Kominalism dan prosesis dekolonizasyon lespri.
- * Analiz Komite Konzwin Brans LALIT avek Abitan Landrwa — lor kestyon later ek lozman, 2015-2018.
- * Lalit kont inperyalism: Kont vizit Prinse Alexandra ziska Trump akoz deklar Zerisalem Kapital Izrael.

Alor, si u ena kit kestyon, zis email nu lalitmail@intnet.mu ubyin sone lor 208 5551 ubyin kontakte enn manb LALIT ki u kone. Nu pu swazir papye lor baz: orizinalite travay, fokes so size lor dekolonizasyon, itilite pu plis dekolonizasyon.

Premye Minis bizin prezant mosyon pu introdri Lang Kreol dan Parlman

Lalit pu Lindependans finn liber Moris depi dominasyon Britanik me selma prosesis dekolonizasyon pankor konplete. Apre 50 an Lindependans, linstituisyon Leta ankor atase ar sertin vestiz, sertin “privilez” kolon, ki dat depi lepok kolonyal. Parlman, par exanp, ankor reglemante par enn mod fonksyonman ki ansyin pwisans kolonyal finn etabli, finn inpoze, e ki diferan rezim finn perpetye apre Lindependans, e tuzur perpetye. Ziska zordi dan Parlman Repiblik Moris Spiyker, Minis, Depite ankor bizin esprim zot *zis* dan Angle, uswa Franse, 2 lang dan lekel zot mem, natirelman, zot pa alez e ki gran mazorite dimunn Moris, natirelman, pa konpran avek presizyon.

Interdiksyon

Kifer, e kimanyer, langaz Kreol ankor interdi dan Parlman?

LALIT pe fer demann formel ki, pu prosin larantre parlamanter, Premye Minis vinn delavan avek enn mosyon formel pu permet itilizasyon langaz Kreol dan Parlman.

Kumsa langaz lepep pa pu konsidere mwins ki Angle, mwins ki Franse. Enn tel muv li

viz pu debaras Parlman depi so restan kolonyal e donn ful dinite langaz lepep. Par sa, li kapav kontribye pu akseler prosesis dekolonizasyon Moris.

Zordi ena enn lakorite parmi preske tu parti politik, mem seki dan Parlman, lor sa size la. Anplis, plizir depite kuma Mahen Jhugroo, Aurore Perraud, Rajesh Bhagwan, Alan Ganoo finn deza koz anfafer enn tel demars, lor zot nom personel. Depite Ganoo finn mem *pran laparol* an Kreol pandan enn seans Parlman lane dernyer ziska ki Spiyker dimann li arete. Spiyker finn dir li, e sa osi inportan, “Not yet!”

Dan lepase plizir depite finn intervenir anfafer lang Kreol, ubyin finn poz kestyon formelman lor so itilizasyon dan Parlman.

Dan so repons a depite Ganoo an Zin 2017, Premye Minis Pravind Jugnauth ti deklare ki Kreol rekonet ofisyelman depi 2012, ki li ena enn lortograf iniform. Li finn osi dir ki li ena so gramer ek so diksyoner. E li finn azute ki introdiksyon Kreol dan Parlman ena enn dimansyon teknik. Osi-to ki’nn sirmont sa bann problem teknik kapav konsider introdiksyon lang Kreol dan Parlman, li dir. So repons byin similer ar seki ansyin Premye Minis Navin Ramgoolam ti done an 2013, swit-a enn kestyon depite Obeegadoo kan li ti dir ki ena inpe inplikasyon ki bizin etidye dabor avan servi Kreol dan Parlman. Zot repons vinn expoz plito enn mank kuraz politik. Problem teknik, li selman enn pretex.

Pu nu dan LALIT nu konsidere ki introdiksyon Kreol dan Parlman li avantu enn kestyon politik, setadir eski ena volonte politik nesaser dan Guvernman pu ki itilizasyon Kreol vinn enn realite onivo Leta. Li napa enn problem teknik. Parski si li ti teknik kimanyer an 1977 Aneerood Jugnauth, ki ti Lider Lopoziyon alepok, ti kapav pe prezant enn mosyon anfafer sanz

lalwa pu ki kapav servi Kreol dan Parlman? Dayer tutswit kuma MMM pran kontrol Minisipalite Por Lwi samem lane la, 1977, Lemer Kader Bhayat introdin Kreol kuma langaz pu deba dan Konsey. Alepok pa ti ena ni lortograf ofisyel, ni liv gramer ofisyel, ni diksyoner ofisyel. Zordi ena tusa zuti la. Anplis ena tu kalite literatir an Kreol. Ena enn Yunit Kreol dan MIE. Ena buku lingwist, buku militan langaz, tu avek lexyans praktik dan langaz Kreol. Nu ti pu kontan osi inform Premye Minis ki, konsernan kote teknik enn lekip otur LPT finn fini tradir Stending orderz an Kreol. E Transkryber Lakur fini pas enn lexame lor Kreol, apre enn kur par *Institute for Judicial and Legal Studies*.

Nepi ena pretext

Guvernman nepi ena pretext pu retard enn tel mosyon.

Eski Guvernman MSM-ML pare pu azir anfaver langaz Kreol? Ubyin eski zot pu kontiye innyor, mem pyetinn langaz maternel lepep, ubyin fer sanblan pa konn realite langaz dan lekel dimunn Moris *viv tulezur?* Langaz imin li enn don natirel, kan li lang maternel. Leta fode pa reprim li kumsa! Sirtu dan linstans pli demokratik dan Leta, setadir dan Parlman! Sirtu kan fini fer kanpayn pu zot elir dan Parlman dan langaz Kreol! Sirtu kan, dapre Guvernman so prop statistik ofisyel, so prop resansman, 95% dimunn Moris koz Kreol lakaz. Kifer 50 an apre Lindepandans bizin kontiyn aplik enn tel politik retrograd pu favoriz Angle ek Franse odetriman Kreol? Kifer bizin exklir langaz Kreol depi Parlman, parey kuma kolonizater Britanik ti pe fer?

Kifer bizin kontiyn anpes lepep konpran seki zot reprezantan eli pe dir ek debat, sirtu kan aster kapav swiv derulman sesyon Parlman an direk lor televizyon? Li finn vinn enn absirdite.

Introdiksyon langaz Kreol dan

Parlman li dimann sirtu *volonte politik* delapar Guvernman. Kan ena sa kalite volonte la kapav sirmont ninport ki problem teknik. Si an 1977 Aneerood Jugnauth ti kapav prezant so mosyon, zordi ki lobstak kapav vinn anpes Premye Minis fer enn avanse istorik pu ki langaz Kreol kapav servi pu deba, akote Angle ek Franse? Osi boner ki 7 Fevriye 1922, Mamode Ellam finn pran laparol an Kreol dan Konsey Minisipalite Port Louis a lepok, 45 an avan Lindepandans! 95 an desela.

Zordi kondisyon favorab pu Kreol rant dan Parlman. Li enn langaz buku plis ekiye ki an 1922 anterm ekrit, e ena *plis ki konsansis* zeneral andan ek andeor Parlman. Selebrasyon 50 an Lindepandans enn lokazyon pu donn langaz Kreol so ful dinite, langaz ki finn tro lontan exklir depi linstitisyon Repiblik, me ki ena enn kontribisyon remarkab dan devlopman kiltir e linite parmi lepep Repiblik Moris.

Enn demi syek denigreman, imilyasyon, represyon kont langaz Kreol bizin termine.

Alain Ah-Vee

INFO INFO INFO

Nu Dipin Tulezur

Dan Fimk-Lib an Fevriye nu ti vizyon e diskrit Wang Bing so epik 3 Tifi, enn dokimanter enn ertan edmi fer depi 200 ertan fimle ar kamera ki res la. Prosenn fim li enn fim Ostrali, Nikolaus Geyrhalter so “Our Daily Bread”. Sa Fim Klib pli ansyin fim klib Morisyin ki tuzur rule! Si u interese, kontakte nerport ki manb LPT.

Deba lor Abi Sexyel

Dan kad Zurne Internasyonal Fam, Muvman Liberasyon Fam ti fer enn seans fim extra-ordiner apel “Selebrasyon”, kuma enn tranplin pu diskrit manyer ki

tu dimunn konplis ar predater sexyel. Mem kan enn zenom pe anonse formelman ki li finn sibir enn abi sexyel, ondire dine la kontiye, kumsi-ryinete. Enn par enn dimunn montre zot melanz ant konplisite ek lafreyer. so famiy, so kamarad dan Fran Mason, sef lepolis ki osi so kamarad. Sak fwa viktim la denons so prop papa pu vyol ek atusman, abe, fet la kontiye.

Nuvo Kur Literesi

Ledikasyon pu Travayer pe lans 2 nuvo kur alfabetizasyon dan so sant, GRNW. Ena enn kur Zedi 5.00 pm ek enn Samdi. 10.30 am. Si u konn kikenn, plis ki 18 an, ki ule aprann lir ekrir pu premye fwa, dir li degaze kontakte Alain, Rada ubyin Kisna lor 208 5551.

NUVO LIV

40 Mo Krwaze

par Alain Ah-Vee

Enn gran premyer apre liv an Haiku, kan Ledikasyon pu Travayer finn bibliye Alain Ah-Vee so *40 Mo Krwaze*. Mo lansman ti fer par Emmanuel Richon.

Li avann Rs 50 dan Book Lover, GRNW, kot LPT.

Mo Lavil enn Liv Uver

par Aanas Ruhamally

Enn liv an Haiku, pu premye fwa dan listwar Moris! Ledikasyon pu Travayer inn bibliye enn liv 256 Haiku par Aanas Ruhamally. Liv la li lor lavil Port Louis e li apel *Mo Lavil enn Liv Uver*. Ansyin Prezidan Repiblik Moris ti fer lansman.

Li avann Rs 75 dan Book Lover, GRNW, kot LPT.

Ilustrasyon pu ‘Mo Lavil enn liv Uver’, Munavar Namdakhani

PRESKE PARE STENNDING-ORDERZ

Revi LALIT pe pibliye enn kominike ki LPT finn tire
dan kad 50 an Lindepandans
pu anonse ki enn lekip finn fini tradir Stennding Orderz an Kreol.
Asterla, inn al dan dernye staz kot pe viz li.

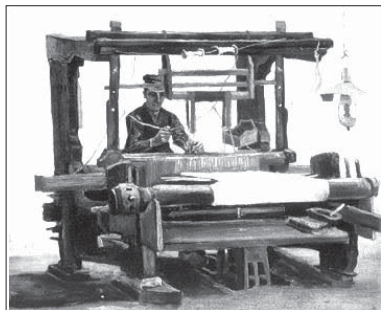
Lirzans de-koloniz langaz ki legal dan Parlman

50 an finn pase depi ki Moris finalman gayn so Lindepandans depi Gran Bretayn. Langaz Kreol, langaz ki tu dimunn koze – dan bis, dan lopital, dan lapos, dan labank, lor laplaz, dan brek lekol, lor sayt travay, pandan tut-long kanpayn elektoral – e ki buku dimunn osi ekrir – dan lekol, dan MIE, dan tu Minister, dan tu Departman, dan tu Lasosyasyon, dan preske tu SMS dan pei, dan let lamur, dan poezi, dan pyes teat, dan ekrito partu, dan reklam lor pano piblisiter, lanseyan dan lopital, dan Stasyon, kot Komiser Elektoral – li tuzur interdi dan Parlman.

Sa vedir, dan linstans siprem demokrasi nu pei, polisi langaz pankor dekolonize. Seki Angle inn dikte, sa-mem. Gayn drwa koz zis *de* langaz dan Parlman, tulde langaz kolonizater: Angle li langaz Lasanble, dapre Konstitisyon, e Franse pa interdi, setadir “*kapav adres Cher an Franse*”. Seksyon 49 Konstitisyon lir: “**49. Official language:** *The official language of the Assembly shall be English but any member may address the chair in French.*” Dan Minisipalite, MMM ti introdri langaz Kreol apartir 1977 kan Kader Bhayat ti Lemer. Me, avan sa, osi boner ki 7 Fevriye 1922, Mamode Ellam finn pran laparol an Kreol dan Konsey Minisipalite Port Louis, dapre resers zurnaliste Henri Marimootoo.

Etan done ki Premye Minis Pravind Jugnauth finn anonse dan Parlman ki, dapre li, ena zis “enn-de pwin teknik” pu rezud, avan ki kapav amand lalwa pu

permet Depite ek Minis ki ule koz Kreol dan Parlman gayn drwa koz Kreol dan Parlman. Setadir, li pa kont. Alor, nu fer apel ar li pu ki, dan Kad Selebrasyon 50 an Lindepandans, li met dibut enn Komite Teknik pu donn enn Rapor lor sa bann problem teknik la, si anfet ena, dan prosenn 3 mwa.

Minis Jhugroo finn deza pran enn bon pozisyon anfafer langaz Kreol, e nu ti kone ki Roshi Bhadain, kan li ti Minis, ti sel Minis ki ti pran pozisyon kont langaz Kreol. Zordi, li zis Depite ML, Ravi Rutnah, ki so prop parti ena enn apelasyon an bon Kreol ekrit, *Muvman Liberator ki pran pozisyon kont*. Me, etan done suvan li koz nerport lor tu size, nu pa tro pran so lopinyon kont. Depite Alan Ganoo, *Mouvement Patriotique*, inn deza pran pozisyon anfafer, e finn mem montre so kuraz dan lapratik, par koz an Kreol dan Parlman. Spiyker, Maya Hanoomanjee, inn interonp li, e finn dir pa, “*No, Mr. Ganoo*”, me plito, “*Not yet, Mr Ganoo!*” Depite Rajesh Bhagwan pe prepar enn Kestyon Parlmanter pu larantre. Lider Lopozisyon Xavier Duval inn deza pran pozisyon anfafer. E... mem Minis Menntor, Aneerood Jugnauth, an 1977 ti deza prezant enn *Private Member’s Bill* pu introdri Kreol kuma enn parmi bann langaz ofisyel dan Parlman.

Sa vedir, alepok, mem li, li ti ena *volonte politik*. E zordi, si Pravind Jugnauth pe lev koze “teknik”, li plito enn siyan ki li pu bizin devlop so prop *volonte politik* pu amenn sa dekolonizasyon la, e al delavan ar li. Li pu mark listwar.

Kote teknik, ala bann devlopman ki deza aki: Ena enn lortograf ki Kabine Minis ti adopte e ki servi par MIE, e lekol Primer ek Segonder dan pei. Ena enn gramer ki Leta finn aksepté. Tu transkrayber Lakur finn swiv enn kur *Judicial and Legal Institute*, pu permet zot transkri derulman bann ka lakur an bon Kreol. Zot finn briye dan lexame. Ena 30,000 zanfan ki fini aprann Kreol dan Lekol, e 3,000 par an pe vinn adolesan e plitar adilt. Polisye dan stasyon e dan CID, ADSU, etc, pe ekrir an Kreol, e pe bizin re-lir seki finn ekrir plitar dan Lakur. Tu Minister, e tu lezot departman dan Leta, pe tir Kominike inportan an Kreol. Ena enn literatir ki pe vinn deplizanpli anrissi, an Kreol.

Zordi, lavey ki selebre 50 an Lindepandans, enn amandman Konstitisyon pu permet sa dekolonizasyon la, li finn vinn irzan. Li pa fezab ki 50 an apre Lindepandans pankor dekoloniz enn zafer osi elemanter ki langaz ki gayn drwa koze dan Parlman. Sirtu, personn pa pe propoz ki met enn interdiksyon lor Angle, mem Franse.

Permet depite, kan li ule, koz langaz Kreol dan Parlman, li finn vinn dubleman irzan, kan derulman Parlman pe transmet an-direk lor MBC-TV e lor radyo. Sa retransmisyon la li enn gran avanse, potansyelman, pu demokrasi dan pei. Me, represyon langaz Kreol, li vinn

flagran kan ena retransmisyon an-direk. Laplipar dimunn dan pei, zot get MBC-TV, me san ki zot konpran byin seki pe arive dan Parlman. Alor mem si pe transmet derulman Parlman an direk, so valer kuma enn letap demokratik, li minim, parski tuzur ena enn mazorite dimunn ki finn vot sa Parlman la, ki pa pe kapav swiv so derulman.

Li finn osi vinn kler ki li vre, e li osi tutafe normal, ki laplipar depite ena enn metriz Angle ek Franse relativman restrin, suvan inpresi. Alor, dan sa moman la, dan kad selebrasyon 50 an Lindepandans, *Ledikasyon pu Travayer*, pe anons publikasyon “Stennding-orderz” an Kreol. Li pu enn ti-liv enn 40-50 paz, an 79 diferan Seksyon. Li ena 17,000 mo par la dan versyon Kreol.

Enn grup witmanbeksinatizan LPT finn travay ansam pu fer tradiksyon Stennding-orderz la an antye. Travay ti kumans Novam lane 2017. Asterla ki fini fer premye draf tradiksyon an antye, lekip LPT pu travay ansam avek avoka Me. Jean-Claude Bibi, ki osi enn ansyin Depite dan Lasanble Nasyonal, e ansyin Minis Lazistis. So expertiz kuma omdelwa ek so lexpertyans dan Parlman pu ed nu buku pu pofinn tradiksyon la anterm teknik, e osi pu gard tradiksyon dan norm lingwistik ki Depite deza servi kan zot pe koz lor derulman Parlman, zot mem, dan zot lavi andeor Parlman.

Lindsey Collen
pu *Ledikasyon pu Travayer*
6 Mars, 2018.

Desin Chagall

LEDIKASYON PU TRAVAYER

KONKUR LITERER

Ledikasyon pu Travayer ena plezir anons lansman so 6yem Konkur Literer. Bi nu konkur se pu stimil prodiksyon literer. Etan done ki an 2018 ena enn gran nomb adolesan asterla ki finn aprann Kreol Morisyin dan lekol primer 6 an, e sa lane la, dan segonder, nu pe fer konkur inikman lor:

Tradiksyon an Kreol Morisyin shortstori klasik ki adolesan kapav kontan lir.

Kapav tradir depi Angle, Franse, ubyin nerport ki lot langaz, ubyin depi enn tradiksyon ki an Angle ubyin Franse enn shortstori ki so orizinal dan enn lot langaz. Nu pe rod enn tradiksyon ki pa literal, me plito literer. Li kapav enn tradiksyon-adaptasyon. Enn limitasyon: Nu ule gayn shortstori ki nepli ena problem kopirayt, setadir oter orizinal la bizin inn fini mor avan 1950.

Pu nu sikse se buku travay! Pli li bon, pli sa bon. Prepar u travay. U ena 5 mwa divan u.

Bi konkur LPT se pu ankuraz lektir ek lekritir dan langaz Kreol Morisyin ek kreativite.

Ruls pu Konkur

1. Sumet enn shortstori (zistwar plis ki 200 e mwins ki, dizon, 7,000 mo) tradir an Kreol Morisyin. Orizinal ki u tradir, li bizin ekrir par enn oter ki fini mor avan 1950 (pu rezon kopirayt).
2. Tu sitwayin Repiblik Mauritius gayn drwa partisipe.
3. U kapav avoy plis ki enn lantre, sakenn dan enn lanvlop separe (get ruls numero 8).
4. Ena trwa dimunn indepandan ki finn aksepte fer ziri pu ziz tu travay.
5. Desizyon ziri pu final; ziri pena pu donn okenn rezon pu so swa.
6. Dernye dat pu avoy u travay: 30 Zin 2018.
7. Ful mamb LPT pa gayn drwa partisipe.
8. U bizin siyn u travay ar enn sedonim (fos nom), met tit orizinal shortstori ek oter shortstori la e mansyonn dan ki langaz orizinal la ete, met travay la dan enn lanvlop sele. Met sa lanvlop la ansam ar enn papye avek bann detay swivan dan enn dezyem lanvlop:
  - U ful nom plis u sedonim.
  - U ladres konple.
  - Enn numero fix, ek/ubyin enn numero portab.
  - Ekrir Konkur LPT lor gran lanvlop la, avoy tu:

Lindsey Collen, Sekreter
Ledikasyon pu Travayer
153 Main Road, GRNW,
Port Louis.

9 U travay bizin swa tipe swa ekrir dan enn lekritir ki fasil lir.

10 Tradiksyon bizin u prop travay. Fode pa ki sa tradiksyon an Kreol la finn plibliye avan.

11 *PRI*

Star Prize: Rs 50,000
Pri Adisyonel Spesyal Feminin:
Rs 5,000
Lezot Pri: 10 lo liv.

12. LPT ena drwa:

- fer lektir piblik shortstori ki sumet pu sa konkur la
- pibliye ninport ki shortstori ki sumet pu sa konkur la

13 U travay pa pu konsidere si u pa swiv Ruls

14 Sa kopi travay ki u finn sumet li vinn propriyete Ledikasyon pu Travayer, e LPT gayn drwa pibliye li.

Oter pa kapav re-vinn rod sa travay la, alor nu dimann tu loter gard enn kopi zot travay.

Guvernman Furni LAKAZ DANZERE

Ki li dan Site Richelieu ubyin dan 59 Site EDC atraver Moris, lakaz ki Guvernman finn furni dimunn, se bann lakaz kareman danzere. Kimanyer enn Guvernman kapav fer sa? Dayer dan ka lamyant, Guvernman fini pran langazman, met enn bidze, pu remede sa danze ki li finn responsab.

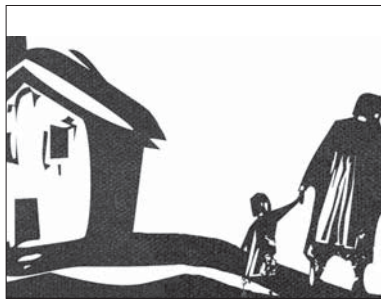
Komite Konzwin ar LALIT

Plizir “Komite Konzwin LALIT-Abitan diferan landrwa” finn demar sa lane la enn nuvo faz mobilizasyon pu fors Guvernman ranplas sa bann lakaz danzere la. Li responsabilite moral, e mem responsabilite legal, pu Guvernman regle sa problem la.

Guvernman met sibsidi lor lakaz milyarder dan IRS

Li ena mwayin. Me, li enn Guvernman ki prefer ofer tu fasilite ar milyarder, mem depi lot pei, pu zot aste vila isi ki asire ki li-mem li pa finn furni lakaz danzere pu dimunn mizer. Dimunn expoze lanwit-lizur dan lakaz ki pe sede aköz pena kolonn. Dimunn expoze lanwit-lizur dan lakaz lamyant, kot ena gran danze pu maladi pumon. Regrupman tu sa bann Komite Konzwin la finn fer apel a Ombudsperson pu zanfan, Mm Rita Venkatasamy ki organiz enn rankont pu temwayn sa problem lozman grav ki dimunn pe viv. Rankont finn ena lye le 11 Zanvye sa lane kot enn delegasyon 14 dimunn depi Richelieu, Telfair, Ste Catherine, Rose Belle avek manb LALIT sa bann landrwa la finn zwenn Ombudsperson. Delege finn explik andetay kuma Guvernman aktyel ek Guvernman avan responsab pu ranz, lwe e mem vann *lakaz danzere* avek abitan diferan site. Dan Richelieu, an 1982 Guvern-

man finn ranz lakaz avek miray blok *san kolonn* avek dal lao. Zordi enn 15-enn sa kalite lakaz la, so plafon pe grene, pe tom lor dimunn ki pe dormi, pe tom dan resipian kan pe kwi manze. Ena osi gro dilo ki swinte kan lapli tonbe. Sa 15-enn lakaz la reprezant enn danze konstan, e zot invivab.

Konsernan lakaz dan 59 site EDC dan Moris, ki date depi 1962, ena risk kontaminasyon anpermanans avek prezans pano lamyant ki pe degrade lor letan. Tulede kalite lakaz reprezant risk pu dimunn ki viv ladan ikonpri zanfan.

Ombudsperson pu zanfan

Delege finn explik Ombudsperson kimanyer lapel ki Komite Konzwin finn fer a Minis Lozman, Minis Finans, Minis Lanvironman ek Minis Integrasyon Sosyal finn inyore. Klerman sa bann Minis la pa pe truv li enn priyorite pu asire ki dimunn pe viv dan kondisyon ansekirite, san okenn danze. Zot pa mem interese ki se Guvernman ki finn furni sa lakaz la.

Ombudsperson, Mm Rita Venkatasamy finn dakor ki sa bann problem la efektifman reprezant enn menas a lasante e lavi zanfan. Li dir pa kapav koz drwa zanfan kan pena Drwa a enn lozman desan.

Apré renyon Ombudsperson finn sirplas nom bann ofisye pu

desann lor terin pu fer lanket lor tu sa lakaz ki delege finn rakonte e finn dir li pu gete pli bon fason pu li intervenir pu ki sa bann lakaz danzere la ranplase.

Komite Konzwin LALIT/Abitan pe kontiyn travay mobilizasyon. Nuvo rezyon kuma Plaine Magnien, Laferme, Riviere Noire pe zwenn pu dir Guvernman ki lakaz li finn vande ubyin lwe danzere e Guvernman responsab pu ranplase.

Rada Kistnasamy

Ombudsman Intervenir pu fors Minister Lozman reponn

Sa 15-enn lakaz dan Richelieu ki finn konstrir par Guvernman san okenn kolonn, e ki pe grene lor dimunn, finn vinn enn ka divan Ombudsman konstitisyonel. Li finn pran Ombudsman 6 mwa pu li fors Minister Lozman reponn proprieter sa bann lakaz la, ki finn avoy let depi 2016. Pandan pre 2 an, Komite Konzwin Abitan Richelieu ek Lalit Lwes finn sey gayn enn repons a enn seri let e mem petisyon. Depi Lepok Minis Soodhun, ziska nuvo Minis pa ti mem gayn avi resepsyon. Finalman inn gayn enn let absoliman iresponsab, kot pe diriz dimunn ver bann servis ordiner, kan sa bann fami la zot viktim *gross negligence* Guvernman. Guvernman finn fer enn eskrokri par vann lakaz ki pena kolonn, mem li an-dir, alor lakaz la pe grene. Guvernman ti anfet bizin konpans sa bann fami la.

Me, asterla ki finn gayn repons ofisyel, la, mobilizasyon pe pran form. Abitan inn zwenn, inn penn enn bandrol ki akiz Guvernman furni lakaz danzere.

Lindsey Collen

Kuma kalkil “alawenns movetan” pu peser

Dapre lanket ki finn fer par “Komite Konzwin Rezyonal Sid LALIT/Peser Lakot Sid-Est”, alawenns movetan peser (*bad weather allowance*), nu finn kumans konpran kimanyer kalkil li.

Anfet li kalkile depi premye zur sak mwa ziska dernye zur sak mwa. Pa tu peser ti konn sa avan. Alor, li tultan enpe an-retar. Minister Lapes avoy Minister Sekirite Sosyal enn lalis peser ki ena kart e ki kalifye pu alawenns movetan. Ziska le 15 sak mwa, zot travay sif. Lerla se Trezor ki fer peyman ki al dan kont labank sak peser ki ena kart. Savedir lafin Fevriye, gayn larzan movetan Zanvye.

Li baze lor Rapor Stasyon Meteo. Stasyon Meteo avoy Minister Sekirite Sosyal ek Minister Lapes enn rapor komye zur li finn dekonsey dimunn al dan bato dan lagon, dekonsey al dan bato ot-mer. Evidaman, ase suvan, li varye pu diferan landrwa. Ala kifer peser pa gayn mem som partu dan Moris.

Peser gayn difikilte pu kalkil alawenns movetan.

Kan peser individyelman al Minister Lapes pu sey konpran, ofisyete Minister dir ki se Meteo ki definir komye zur movetan e se Minister Sekirite Sosyal ki fer peyman atraver Trezor. Kan nu finn al Stasyon Meteo pu dimann kopi biltin meteo pu enn mwa, zot finn dir ki sa li pu kut Rs900 par mwa. Lor websayt meteo, zot pa met enn sistem arsiv pu ki kapav verifiye biltin zur par zur. Omwin biltin meteo ti bizin afise dan sak stasyon lapes pu peser kapav kalkil alawenns pu sak fwa pli fasilman.

Rajni Lallah

DAVID GAIQUI

Ankor enn ka Tortir par CID

Kan CID Curepipe ti expoze dan lapres kuma buro, LALIT ti fer apel pu arestasyon imedya tu polisye ki ti dan batiman CID Curepipe dan sa moman la. Anfet enn deteni, David Gaiqui, ki finn large plitar san okenn sarz, ti sibir bate, e ti met tuni, menote ar enn sez pandan enn interogatwar. Polisye, kan fini arete, LALIT ti dir, kapav elizib, kuma tu dimunn, pu gayn kosyon lor kondisyon zot sispann dan travay.

LALIT solider avek M. David Gaiqui.

Long lalit

Dan LALIT, nu finn denons e opoz sa kalite britalite polisyer depi 1979 vini-mem, e an 1999, apre lamor dan selil Kaya avek 33 blesir lor so lekor, avek so servo andomaze ziska li antrenn so lamor, nu dan LALIT ti ansam ar lezot organizasyon kuma MLF ek bann individi, pu met dibut *JUSTICE: Lasosyasyon kont Vyolans par Ofisyete Leta*, ki regroup viktin ki finn sirviv e fami ki finn perdi enn deteni ki'nn truv lamor dan selil.

Madam Vev lite

2 madam vev ki finn perdi zot mari, Mm Veronique Topize ek Mm Bindu Ramlogun, finn parmi bann eroinn sa muvman kont britalite polisye e kont tortir. E, ena enn lalis zom ki finn temwayne -- figir dekuver -- lor imilyasyon zot finn sibir. Ena Bayim Ajaree, Hussein Boolakee, Jerry Cadine, Nitin Dawoojee, Martine Desmarais, Clifford Esther, Berty Evremont, Stevenson L'Enclume, Sebastien Orange, Baya subboyan, Michael Wing Tim, osi byin ki sa 2 madam vev la.

Nasyon Zini

JUSTICE ti al depoze divan Komite Nasyon Zini (*Committee under International Covenant*

on Civil and Political Rights), e sumet enn “kont-rapor”. Komite la ti byin kritik Leta Moris.

Regrupman viktin

Lasosyasyon JUSTICE, li existe tan ki zom ki sirviv britalite ek tortir, ubyin zot fami, mobilize Dan LALIT, nu finn mem gard enn Rezis byin trakasan, enn lalist «Mor dan Kaso» depi 1979 kan Serge Victorine ti truv lamor dan kaso kan li rann so lekor apre lemet e evazyon demas dan Prizon, ziska Arvind Hurreechurn ki finn truv lamor an Novam 2016.

Nu dimann DPP osi pu “override” sa ka absird ki lapolis CID pe fabrike kont enn avoka ki finn tir foto enn zenom ki finn gayn bate, e finn imilye par menote, met tuni. Li pa premye fwa ki CID Curepipe intimid enn avoka dan enn tel fason grav. Nu felisit avoka Anoup Goodary ki li finn akseptete sanz rol depi avoka ziska li dibut temwin pu sinnyal enn ka osi atos tortir par lapolis.

E nu sutenir avoka Neelkant Dulloo ki finn ena kuraz ranplas li, fas-a sa grup CID la.

Sa kontinyasyon tortir ek britalite dan CID Curepipe, mem apre demantelman geng fe Raddhoa, li enn prev bankrut total Ziz Seetulsing ek so National Human Rights Commission. So bankrut ti konplet depi sa moman ki li finn lav so lamin, Pons Pilat, fer so deklarasyon absird kumkwa li pa pu fer lanket dan ka britalite polisyer ziska “main case” inn fini. E ziska Mm. Anishta Babooram finn met deor akoz li finn fer so devwar exprim dut lor lamor dan kaso Arvind Hurreechurn.

Gouvernman, Premye Minis, so Kabine an antye, zot tu responsab sa kalite tretman inimin la.

Alain Ah-Vee
29 Zanvye 2018

Deklarasyon Komin Kont Abi Sexyel,

50 Fam Morisyin finn siyn enn *Deklarasyon Komin Kont Abi Sexyel*, enn deklarasyon 100 mo.

“Mwa, ki finn azut mo nom lor sa Deklarasyon la, mo dibut ansam ar fam partu dan lemond ki pe lev lavwa kont zom predator, zom predator ki servi zot pozisyon “puvwar relatif” lor sayt – ubyin dan lezot institisyon – pu abiz fam. Lepok pe sanze. Deza ena lorganizasyon ki demokratik – parti politik, sindika, lasosyasyon profesyonel, parmi – pe kumans, partu dan lemond, sanksyonn zot manb, revok zot, expilse zot, kan zot abiz fam. Nu, fam, partu dan lemond pe kumans lev lavwa kont abi sexyel ek sexist. Mo refiz konplis. Ala mo siyne, mwa osi.”

English Version

“I, the undersigned, stand with women all over the world who are raising their voices against predatory men, men who use their positions of “relative power” on the worksite – or in other institutions – so as to abuse women. Times are changing. Organizations with a modicum of democracy – including political parties, unions and professional associations – are beginning, everywhere in the world, to hold men accountable, or to revoke them or expel them for abusing women. We, women, worldwide are beginning to raise our voices against sexual and sexist abuse. I for one will no longer collude with this.

Thus, I add my signature, me too.

Deklarasyon reprezant enn priz pozisyon an-komin kont patriarsi. Li vinn 50 an apre Lindependans e dan kad Zurne Internasyonal Fam 2018, dan lepok kot partu dan lemond ena sulevman fam kont arselman par

zom predator. Zordi ena mem ka kont sef Oxfam, Medecins sans Frontières ek UNICEF aköz zot finn kone ena predator dan zot lorganizasyon, e zot pa finn denonse. Deklarasyon la siyne par fam siferan tandans ki finn fer enn kontribisyon swa a muvman fam swa a emansipasyon fam par travay dan zot domenn. Li ti kordine par *Muvman Liberasyon Fam*.

Aisha Doba
Allia Syed Hossen-Gooljar
Ambal Jeanne
Ananda Devi
Anjani Murdan
Anne-Lise Mestry
Anne-Marie Joly
Anooradah Pooran
Anushka Virahsawmy
Aurore Perraud
Begum Badullah
Daniella Bastien
Danielle Turner
Djemillah Mourade
Francoise Labelle
Francoise Lamusse
Gaëlle Tossé
Husna Ramjanally
Julia Maigrot
Kisna Kistnasamy
Kumari Issur
Laure Soobrayen
Lindsey Collen
Linzi Bacbotte
Manda Boolell
Marie Claire Bibi Diop
Marie-France Favory
Marie-Noelle Elissac-Foy
Marlène Urcile Ladine
Marousia Bouvery
Mary Jane Gaspard
Maya Hanoomanjee
Mélanie Vigier de Latour-Bérenger
Merline Francois
Micheline Virahsawmy
Mohni Bali
Monique Descombes
Munavvar Namdarkhan
Myriam Narainsamy

Patricia Day-Hookoomsing
Pramila Patten
Pushpa Lallah
Rajni Lallah
Ranjita Bunwaree
Sadna Jumnoodoo
Sandra O'Reilly
Sarah-Jane Vingta
Sheela Baguant
Sheila Bappoo
Sheila Bunwaree
Veronique Topize
Vidula Nababsing

*Deklarasyon sirkile par MLF,
27 February, 2018*

Aplikasyon Uver pu Sesyon Politik pu zenn lor “Kestyon Later”

LALIT pe fer enn sesyon ideozik uver pu tu zenn, enn zur Samdi, lor pwin-devi Marxist lor Kestyon Later. (An Angle dir sa “The Land Question”.) Sa kestyon kisannla proprieter, e pli inportan kisannla ena kontrol lor ki prodir lor later, li enn kestyon primordyal dan lepok aktyel. Sa, li vre pu partu dan lemond, me li partkilyerman inportan dan nu rezyon. Politik otur later finn amenn kolaps lagrikiltir dan Zimbabwe, e mem zafer menase dan Sid Afrik ek Moris -amizir bayant e betonn later agrikol, fer IRS, vila, etc. Bizin kontrol demokratik lor later. Met u nom. Telefonn 208 5551.

KOMITE DIEGO

Expo Fim Deba

Komite Diego ti fer enn Expo-Fim-Deba kot kartye zeneral LALIT, GRNW zur konze publik 12 Mars, pu mark Lindepandans Moris. *Komite Diego* li enn fron komin ki regroup LALIT, MLF, CTSP, MPRB ek individi ki ti met dibut apre Premye Konferans Internasyonal LALIT lor Diego Garcia an 2010.

Bi sa rasanbleman zur Lindepandans sete pu met lanfaz lor lefet ki dekolonizasyon teritwar pei Moris pankor konplete. Chagos ankor kolonize e ziska zordi 50 an apre, li ankor su lokipasyon militer. Travayer lavil, lakanpayn, Chagosyin, zenn, dimunn avek buku lexperyans, fam, zom, tu ti reyni dan enn orl ranpli pu reponn a lapel fron komin, *Komite Diego* pu mark 50 an Lindepandans Moris.

Nu finn swazir pu mark zur Lindepandans Moris par atir latansyon lor kestyon Chagos aköz li enn sinbol ki Moris pankor dekolonize. Enn bon parti nu pei su lokipasyon militer USA, atraver kolonizasyon Britanik.

Sitasyon lor Diego

Ala enn extre depi *Diego Garcia in Times of Globalization* par LALIT (2002). Ti lir li dan introdiksyon avan Fim-deba la.

“Listwar post-kolonial Repiblik Moris finn ante par Diego Garcia. Diego Garcia li form enn parti inportan nam Repiblik Moris, li form enn parti inportan dan konsyans kolektif Morisyen. Pu sa rezon la nu prezant u sa liv-la. Kumsa nu kapav exteryoriz nu listwar e petet fer progre.

“Baz militer Diego Garcia laba, li kuma enn ple lor Losean Indyen. Enn lorer. Repiblik Mauritius, pei-la limem, res demambre. Enn Desirir. E tu sa Morisyen ki form Lepep Chagosyen, zot tuzur exile. Enn vid dan zot leker. Enn dey.

“Memwar zot sufrans, memwar zot deplaman forse, memwar sa zenosid, memwar sa kriyote ki Leta Britanik ek Leta Amerikin finn fer Chagosyen sufer, li tuzur inpreyn latmosfer Moris. Li partu. Li dan nu ler, dan nu lamer, dan nu later. Li dan nu lespri”

Asontur, sa kolonizasyon kontinye la, li finn vinn enn sinbol ki Lafrik pankor dekolonize.

Rezolisyon 12 Mars 2018 Demand anver Guvernman

1. Ferm baz Diego! Na pa rod lokasyon pu baz!
2. Pibliye Lakor ki Guvernman Moris inn siyne ar Lend anseki konsern Agalega.
3. Ferm larad Port Louis, e so kalses, ar tu bato deger!
4. Tu reprezantan Guvernman bizin aret apel pei la “lil Moris” anplas “Repiblik Moris” – li pa zis enn kestyon “mo”!
5. Guvernman bizin met dibut enn sirkonskripsyon pu Chagos, ek enn Regional Assembly pu Chagos!

E li 50 an lalit par Chagosyin ek lezot – kuma LALIT, MLF, kuma OF, MMM, Sahrington, ek Komite Morisyen Losean Indyin – ki finn finalman fors Leta Moris met enn Rezolisyon Nasyon Zini an 2016, pu ki zordi an 2018, enn ka pe finalman vinn divan Lakur Nasyon Zini, ICJ (Lakur Lazistis Internasyonal) dan La Hay. E se anfet Linyon Afrikin an blok ki finn met ka divan ICJ. Rezolisyon ti vote avek enn larz mazorite 94 vot anfaver ek 15 vot kont e sa malgre presyon kondanab ki USA ek UK tinn met lor bann pei pu zot vot kont. Alor sa lane, Lakur Nasyon Zini, ICJ pu examinn aksyon Kolonizater Britanik kan ti demantel Moris avan donn Moris Lindepandans malgre ki Nasyon Zini ti warn li pu napa fer sa. Kan Linyon Afrikin amenn rezolisyon li demontre volonte ek determinasyon inanim ki dekolonizasyon Lafrik pa pu konplete tan ki pa fini avek kolonizasyon ek lokipasyon militer lor Chagos par UK-USA. Pu mark sa zur la, ti ena enn expozisyon foto (sirtu depi koleksyon foto fe Vel Kadressen konpile e agrandi par MLF) ek dokiman (kontra maniskri date 1885 montre konsesyon “Depandans” a bann fami Moris,

100 avan Larenn so “Order in Council” malfame pu kokin Chagos depi Moris - resers par Patrick Mookena), plis enn expo virtuel sayt LALIT (www.lalitmauriti.us.org) – tu lor kestyon baz Diego ek re-inifikasyon Chagos avek Moris. Prezide par Danielle Turner, avek enn introdiksyon par Kisna Kistnasamy lor fim Peadar King “The Islands are Closed” pu TV Irlande ki ti lor program. Apre fim, ti ena enn deba extremen ris.

Enn seri Rezolisyon ki reflet rises deba ki ti ena e vinn azut lor priz pozisyon ki finn pran kan ti met dibut *Komite Diego* an 2010 e dan 2yem Konferans LALIT an 2016.

Kalandriye ICJ

Ala Kalandriye ka ICJ lor *Legal Consequences of the Separation of the Chagos Archipelago from Mauritius in 1965 (Request For Advisory Opinion)*

Swit a demand Linyon Afrikin, ICJ finn etablir enn nuvo kalandriye travay

1. Dedlayn pu sumet steymint an ekri a Lakur ICJ ti finn etann ziska 1 Mars 2018
2. Leta ek lorganizasyon ki finn sumet steymint ekri pu ena ziska 15 Me 2018 pu sumet komanter ek kont argiman an ekri lor lezot steymint ki finn sumet a ICJ Ariv 1er Mars, dapre L'Express 7 Mars, ena 31 sumisyon, 30 Leta plis Linyon Afrikin. Parmi pei ki pe bak Moris/Linyon Afrikin, ena Brezil, Lind, Nikaragwa, Gwatemala, Kiba, Larzantinn, e dan Lafrik (anplis atraver Linyon Afrikin) ena Djibuti, Lezoto, Sid Afrik, Namibi. Tandi ki lot kote ena zis Lamerik ek Gran Bretayn

Lakur ICJ pe pran ka lor Chagos apartir le 3 Septam 2018. Minis Mentor, Sir Aneerood Jugnauth pu al depoze an personn. SAJ li sel mam ki ankor la e ki ti dan delegasyon Moris an 1965 pu Negosyasyon Lancaster kot ti diskrit lor Lindepandans Moris.

Surs: <http://www.icj-cij.org/files/case-related/169/169-20180117-ORD-00-01-EN.pdf>, <http://www.icj-cij.org/en/case/169>

LE DEFI MEDIA GROUP PERSISTE DONN AWARD LINDSEY COLLEN REFIZ AWARD

LALIT ena plezir inform lekter ki,
kan Le Defi Media Group
ti kontakte nu manb Lindsey Collen
pu dir ki enn “ziri” ki zot finn swazire finn swazir li
parmi 50 dimunn pu donn enn Award,
li finn anfet refize.
Li finn refize an ekri,
get let anba la, adrese a dimunn ki finn siyn let
pu anons Lindsey Collen
sa desizyon la.

Apré sa, a 2 repriz, enn zurnaliste
grup la finn sonn Lindsey a
de repriz pu sey ankuraz li pu
aksepte.

Lindsey Collen finn mintenir
so refi. Me, Le Defi Media
Group pa finn respekte so refi.
Zot finn anons enn Award pu

li dan zot seremoni, e dan zot
piblikasyon, e lor zot radyo.

Lindsey mintenir, e LALIT
sutenir li ladan, ki li pa apropiye
pu enn dimunn dan politik pu
aksepte enn Award depi enn
grup prive lapres.

To: Mr. Bruno La Charmante
Group Communication Manager
Le Defi Media Group,
Labourdonnais Street, Port Louis

23 February 2018.

Dear Sir,

Following our brief conversation on the telephone, I wish to thank you very much for your kind letter received today, in which you inform me that, in the context of 50 Years' Mauritian Independence, the Defi Media Group has chosen, through an independent jury, 50 organizations and Mauritians, including me, for an award for a contribution to the country.

However, it is not possible for me to accept the Award.

This is for many reasons, including the fact that any contribution I may have made to “*démocratie/Media*” is not really an *individual* contribution. In addition, my commitment has been, still is and I hope will continue be, for reasons other than any formal *reconnaissance*. I hope you will understand.

I would like to put on record my appreciation of your celebration, as a Group, of the de-colonization process. I wish you and the Group all the best for the Award Ceremony.

Yours sincerely,

Lindsey Collen

Grasye Seki Ferme akoz Lamizer!

Dan kad 50 an Lindepandans,
LALIT, ti fer enn demand piblik,
zis avan kriz la, pu ki Prezidan
Repiblik, grasye tu deteni ferme
akoz deli miner ubyin lamizer.

LALIT ti fer apel a Prezidans
Repiblik pu servi so puvwar su
Seksyon 75 Konstitisyon Moris
(*Prerogative of Mercy*), dan
kad selebrasyon nasyonal 50 an
Lindepandans, pu akord “gras”
a tu dimunn dan Repiblik ki finn
truve kupab deli relativman miner.
Sa vedir, puvwar an-gras kan enn
deteni:

- pena ase larzan pu pey so lamann,
setadir li ferme akoz so lamizer,
- ferme pu deli ladrog ki inplik
selman itilizasyon personel gan-
dya, setadir pa *trafik* gandya, pa
ladrog dir,

- ferme pu deli vol ki pa inplik ni
vyolans ni infraksyon, ubyin ferme
pu lezot deli relativman miner.

Kan nu dir “akord gras”, nu ule
anmemtan dir:

- Anlev sa bann ofans mansyone
lao depi lor dimunn so Sertifika
Moralite (*Certificate of Character*)
osi byin ki larg dimunn ki ferme
fizikman.

LALIT atir latansyon Prezidan
Repiblik lor lefet ki buku dimunn
ki anfet ferme dan prizon, zot pa
finn ena ase larzan pu pey avoka
pu defann zot konvenableman.
Ena osi sartin erer zidisyer ki
arive. Alor, pu dimunn pini dan
prizon, ubyin sarye enn Sertifika
Moralite sarze, li ase suvan enn
pinisyon extrem.

Buku problem sosyal, ki fini dan
konviksyon, ti bizin adrese. Par
exanp, lalwa bizin amande pu
diminye represyon pu itilizater
ladrog. Represyon byin suvan
agrav problem sosyal ki li pe sey
remedye. Guvernman bizin met
tu so resurs dan kreasyon bon
anplwa, asire ki sak dimunn ki
bizin enn lozman ena enn lakaz,
e ki ena buku lespas piblik pu
rekreasyon e pu lwazir.

Rada Kistnasamy

Siklonn Berguita: bann leson

Dernye gran siklonn ki finn pas lor nu peyi, Berguita, finn osi montre nu sertenn laspe kriyel dan sistem kapitalis, e donn nu enn apersi kriyote ideoloji burzwa.

1. Privatizasyon li dan-zere

Inpe letan de sela, tu dimunn finn kapav truve kuma kan privatiz serten travay pu netwayaz lekol, sa kapav amenn bann sityasyon kot patron pa anrezistre dimunn ki travay ar zot e pey zot bann lapey Rs 1,200 par mwa.

Avek siklonn Berguita, nu finn truve kuma kan privatiz serten travay ki CEB ti pe fer lontan (par egzanp instalasyon kolonn), sa kapav amenn lamor.

Sa li kumsa parski tu lantrepriz sekter prive zot pli gran priorite se kantite profi ki zot fer. Sa li “par definisyon”. Serten lantrepriz prive pu bon esey inklir inpe lobzektif “sosyal” (par egzanp CSR, “protez lanvironnman”, etc). Me tusala pa pu sanz zot lobzektif iltim e pli inportan: fer maximum profi.

Enn demann inportan se pu ki tu servis piblik bizin res su kontrol piblik, setadir guvernman.

Kan met enn servis “piblik” dan lame sekter prive, nu pe transfer li su kontrol enn konpayni ki ena kuma priorite nimero enn pu fer maximem profi, pa pu servi popilasyon. Sa li danzere.

Alor, bizin lite pu ki aret fer sutretans (*outsourcing*) servis piblik a sekter prive.

2. Bizin defann welfare state

Pandan siklonn, nu tu finn truve kuma bann servis piblik, dan enn fason byen kordone, finn asir bann servis esansyel. Travayer dan sekter ponpye, lapolis, minister lasante, servis meteo, CEB, CWA, etc, zot tu finn mobilize pu protez popilasyon dan sa moman difisil

kot dimunn vinn plis vilnerab.

Sa finn montre linportans rol ki Leta ena pu protez popilasyon dan moman vilnerabilite.

Lakoz sa li inportan ki klas travayer lite pu ki pa demantel welfer steyt e pa diminye bidze pu servis esansyel.

Van Gogh, Peizan pe kup dibwa.

3. Lozman pu dimunn mizer li enn priorite

Pandan siklonn nu finn osi truv bann zimaz par santenn dimunn pe bizin kit zot lakaz an tol ki su menas divan e akimilasyon dilo, e al res dan sant refiz.

Sa montre kriyelman lakantite fami ki pe res dan lakaz ki extreman frazilize e ki pa dan enn leta pu ofer proteksyon kont move letan. Ofet se sa ki enn lakaz ti bizin ofer avan tu, antan ki enn nesese debaz.

Alor, enn demann inportan pu lekel klas travayer pu kontinye lite se pu ki Leta kontinye konstrir bann lakaz desan pu dimunn ki pena mwayen.

Sa demann la li mars ansam avek demann pu ki aret dilapid later pu bann gran proze IRS, “smart city”, etc.

4. Konstriksyon ki respekse lanvironnman

Bann problem inondasyon depi inpe lane finn montre

o-kler kuma finn ena buku konstriksyon batiman ki pa finn respekse prinsip debaz kote lanvironnman. Buku batiman ki finn konstrir, swa zot pozisyon li dan plas kot dilo swiv so kur natirel, uswa zot pa’nn bizin sumet enn “Environment Assessment”. Stil devlopman kapitalis li enn kalite “devlopman” ki ankuraz sa kalite sityasyon la. Parski so priorite (ankor enn fwa) se pa pu protez lanvironnman, me pu fer maximum profi.

Ideoloji dominan

E ideoloji burzwa li la pu sutenir sa sistem kapitalis la. Kuma? Li vinn dir ki “kontrol depi leta li pa bon”, “bizin aboli bann regilasyon” (*deregulation*), “bizin liberalize”. Lerla sa fer dimunn panse ki lide enn “plan devlopman” pu peyi li pa inportan. Rapel ki finn aboli Minister di Plan ki ti egziste avan.

Devlopman san plan

Kan zordi nu get sa kalite anarsi ek dezord ki ena a tu nivo (i-konpri dan konstriksyon), nu pu realiz linportans ki return a enn sistem planifikasyon pu tu devlopman a tu nivo. Sa li al dan direksyon enn ideoloji sosyalis kot leta asim enn pli gran rol dan sosyete. Li al kont sa ideoloji burzwa ki dir ki bizin diminye kontrol depi leta, diminye bann regilasyon, “liberalize” (ki zis vedir plis liberte pu klas kapitalis).

Li enn batay ideolojik ant 2 sistem lide, 2 sistem panse, 2 sistem get lemond. Ant enn kote ideoloji sosyalis e lot kote enn ideoloji burzwa ki sutenir enn sistem ki pe amenn lemond ver so destriksyon.

Rosa

Lekonomi ek analiz deklas an 2018

Dan LALIT, nu finn tuzur fer zefor devlop enn *analiz deklas*. Pran depi *Revi Lalit de Klas* 1976 vini mem ziska zordi lor nu websayt e dan Revi LALIT, nu met buku lanfaz lor analiz deklas, sanzman dan klas sosyal, konfli deklas. Nu get politik, inklir politik ekonomik sipa li pe exprim diferan lintere deklas. Preske dan tu seminar, ena seksyon papye ek deba lor sa kestyon la. Kamarad Alain Ah-Vee finn mem edit enn liv *Klas* ki rann omaz nu preokipasyon perpetyel avek analiz klas kuma explikasyon derulman listwar modern.

Li pa zis parski analiz deklas li ed nu konpran realite ekonomik, sosyal ek politik. Li sirtu akoz nu kone lalit deklas ki ena an-permanans dan sistem kapitalis, li *moter sanzman dan listwar*. Nu program ek enn stratezi ver sosyalism li *baze* lor lalit deklas. Antan ki militan, nu analiz deklas li al ziska afekte desizyon kot nu pu kol lafis, kot pu distribye trak, kiler pu distribye trak, kot pu sey demar biltin sayt. Antan ki militan LALIT, nu konsyan ki linportans lalit deklas ena pu amenn sanzman sosyalist dan sa moman kot klas travayer devlop ase konsyans deklas ek konsyans politik pu ranvers klas kapitalist si kondisyon obzektiv permet.

Dan LALIT, an-gro depi 1976 nu finn analiz klas sosyal dan diferan lepok:

Lepok King Sugar

* Lepok kot disik ti lerwa, kan lekonomi ti baze lor prodiksyon disik. Nu finn analiz andetay diferan seksyon klas travayer osi byin ki evalye lafors klas travayer dan so lansanb. Nu finn analiz burzwazi osi – devlop analiz lor burzwazi istorik (ki finn pran nesans dan lindistri sikriyer) ek burzwazi deta (ki finn servi puvwar Leta pu li rant

dan gran burzwazi). Nu finn osi analiz seki nu apel enn “blok istorik” – sa lalyans diferan klas ki permet klas kapitalis, mem li sitan minoriter, reyne lor tu lezot klas. Nu finn etidye andetay lyan ant politik, lekonomi ek klas sosyal.

Lepok Zonn Frans Lotel

* Ver 1986-87, gran mitasyon ekonomik ek sosyal avek agrandisman akselere Zonn Frans ek turism, avek anmemtan enn gran ekspansyon dan seki nu ti apel “tiptizasyon” – ti-lizinn Zonn Frans dan lakaz lwe, kontrakter, su-kontrakter. Alepok MSM/Lutchmeenaraidoo ti pe ankuraz sa ekspansyon la pu amenn “demokratizasyon lekonomi”. Ena 2 lartik kle (parmi buku) ki partikilyerman interesan ki explik lyan ant lekonomi ek klas sosyal: “*Sanzman dan Lekonomi ek Striktir Sosyal: LALIT so program tranzisyonel*” (dan liv *Klas*) ek “*Mitasyon ekonomik ek sosyal*” par *Labaz Intersindikal*.

Lepok neoliberalis WTO

* Ver 1995 vini mem - lepok neoliberalism, formasyon WTO. Isi, lindistri sikriyer ek Zonn Frans finn kumans raptise apre ki pri/kota garanti disik ek kota garanti tekstil dan Lerop finn gayn so dat expirasyon e finn finalman expire. Lartik ki kapav lir: “*Kriz ant Guvernman ek Patrona MSPA*” (2007), “*Konfli deklas lor Lenerzi*” (2008) ek “*Analiz kritik bann lorganizasyon klas travayer*” (2008) (tu sa papye la kapav gayne dan liv *Klas*) donn enn lide ki pe arive kote klas dan bann sektor kot tulede kapitalis ek travayer finn for istorikman.

Lepok “hub” kuyoner, e bayant later

* 2004 vini mem – tu Minis Finans: Sithanen, P.Jugnauth, X.Duval, Lutchmeenaraidoo finn swiv enn politik pu tini

kapitalis kann/disik vivan, sutenir lindistri lotel ek turis, promuvwar SME. Zot pa finn montre gran siyn nuvo oryantasyon ekonomik – apart ICT-BPO ek sektor finansye ziska enn sertenn mezir. Finn ena depi 2004, enn seri slogan vid lor enn seri “hub” ki pu sipozeman amenn enn nuvo turnan dan lekonomi: *seafood, knowledge, medical, marine services, petroleum, duty-free paradise ek lindistri “losean”/“lekonmi ble*”, nanye ladan ziska ler pa finn vmem pran lanpler. Tu seki guvernman finn fer, se fer enn seri konsesyon tax, met “regilater”, e atann kapitalis montre lintere. E dan kontext kriz ekonomik mondyal, kapitalis internasyonal pa paret tro interese ziska ler. Ena enn exepsyon, e li byin pa bon.

Real Estate

Kapitalis isi ek ayer inn interese pu kul zot kapital dan sa “*property development*” ki kumans tande dan bidze apartir 2007 kan demar sa politik bayant later (sa seri IRS, ERS, IHS, ziska “*Smart City*” ek lindistri imobilye, osi koni kuma “*real estate*” ubyin “*imobilye*” ubyin “*spekilasyon fonsye*”). Nu finn analiz lintere deklas deryer bayant later (nu ti mem kol lafis “*Smart City dan ki lintere?*”). Nu finn osi analiz sa transformasyon later agrikol an later imobilye, e lefe sa transformasyon la lor klas travayer – sirtu anterm mank an-plwa, mank lozman, mank seki-rite alimanter. Kan bayant later kumsa li tuf developman sa nuvo sektor prodiksyon alimanter (so plantasyon e so transformasyon), e li kal seki deza ti pe demare, e li anpes enn lavenir dan sel sektor kot ena lavenir. Parey pu manyer ki tu kapital al dan enn “*laflot*” IRS, par exanp, anplas dan enn veritab laflot bato pu bato-lapes lor gran lesel.

Lekonomi finn e pe kontiyn sanze buku, e li pe inflians,

osi byin ki sibir linfliyans klas sosyal, sirtu klas kapitalis.

Organizasyon kapitalis

Seki pe arive kote organizasyon kapitalis donn nu enn lide ki kantite sanzman dan lekonomi finn amenn imans re-konpozisyon klas kapitalist:

* MSPA, organizasyon izinye tablisman, nepli existe. Sanb Agrikiltir ki existe depi 1853, kanta li, nepli pran lapenn renuvle so websayt. Sel lalist dimunn dan so Bord ki mete lor so websayt se pu lane 2010. Nepli tann li preske ditu.

* MEF (*Mauritius Employers Federation*) ek JEC (*Joint Economic Council*) finn amalgame depi 2015, finn vinn *Business Mauritius*.

* Ena nuvo organizasyon kapitalis imobilye, REAM, ki inifye propriyeter later tablisman ki pe vinn later imobilye, nuvo kapitalist *Smart City* kuma Jhuboo, kapitalis imobilye de long dat kuma Fon Sing ek Bhunjun (dan konstriksyon osi). REAM form parti Sanb Komers ek Lindistri (MCCI).

* E depi Fevriye, ena enn nuvo striktir permanan dan leta – *Economic Development Board*. Board of Investment – BOI, Enterprise Mauritius ek Financial Services Promotion Agency finn disud e pe integre dan sa nuvo Bord la. Laplipar manb bord la, zot sorti depi sektor prive: A.Currimjee, dan sektor lasante/resers medikal prive, finansye (fund management), IBL (Grup Mon Loisir) ek de Speville (Eclasia). C.Cartier (ex-TNT, Accenture) li Chermenn bord la. Sekreter Finansye Manraj li sel dimunn depi guvernman santral ladan. Rol sa bord la se pu azir inpe kuma enn Minister Plan pu guvernman – asir “koerans” politik ekonomik, asir so “planifikasyon” ek asire ki li “efikas”. U kapav sir avek enn tel bord ki sa “koerans, planifikason ek efikasite” li dipwin-devi kapitalis, ek kapav et, enn seksyon kapitalis anpartikilye.

Alor, sa EDB li kuma enn Minister Plan privatize!

Bann gran ideolog kapitalis kuma Pierre Dinan ek Lindsay Riviere pe alarme ki pena nuvo prodiksyon. Pena prodiksyon pu diminye inportasyon ni pu ogmant exportasyon. Kapitalis ni isi, ni depi deor pa paret tro interese avek prodiksyon si zame zot kapav fer zot kapital agrandi atraver miz lor spekilasyon later ubyin stok exchennj.

Klas Travayer: kot pe travay?

Lontan, li ti byin kler kot travayer travay. Ti ena gran sektor travay: tablisman, Zonn Frans, lotel, para-etatik ek Guvernman. Tusala finn sanze zordi – enn sanzman imans. Zordi, plas travay fann-fane dan enn seri sektor. Anmemtan definisyon “anplwaye” (travay avek plis sekirite aplwa e avek kondisyon travay kler) osi finn sanze. Nu finn reysi konpran ki kantite statistik so definisyon ki ete *anplwaye* li pa ditu reflet seki travayer konpran par term *anplwaye*. Biro statistik maske somaz par kont tu dimunn ki travay pu enn-erdtan ubyin plis par semenn kuma *anplwaye*!

Ver enn analiz deklas re-aktualize

Dan LALIT, kuma nu finn mansyone, nu tuzur met buku lanfaz lor analiz deklas. Nu analiz deklas li devlope atraver nu lyin avek travayer/militan plis avanse dan sak sektor, sak

sayt, osi byin ki analiz seki lider sindikal pe fer e dir. Alor, nu pa fye lor seki *Statistik* ofisyel dir nu, ni seki leres leta burzwa, ni ideolog burzwa pe dir.

Bann kalite fason ki nu finn devlope pu aktualiz nu analiz deklas, li inklir:

* Komisyon sindikal LALIT, plis tu lasanble Labaz Intersindikal;

* Sesyon spesyal, kuma “Nuvo Zeografi Ekonomik” ki kamarad Ram Seegobin ti anime ki ti fer nu realize aki pwin finn ena sanzman profon dan lekonomi ki finn afekte realite klas sosyal, ek lavi limem dan vilaz, dan kartye – enn reflexyon ek deba ki pe kontinye.

* “Parlman” Ebenn ki kamarad Ragini Kistnasamy ek so bann koleg *Saybersite* finn met dibut; sa se travayer dan mem sayt pe rankontre regilyerman pu pasan-revi sityasyon politik.

* Sesyon spesyal kuma lor nuvo arsitektir “lepor” antye, ki de sinpatizan LALIT dan lepor ti anime;

* *Reinyon Ad-hoc lor Medine* kot sinpatizan LALIT ki travay Medine ek manb LALIT interese zwenn ansem pu konpran transformasyon striktirel ki pe arive dan bann tablisman, avek Medine kuma lexanp;

* Lanket ki sak brans ti fer lor aplwa ek lozman e ki nu finn analize ansem ki finn permet nu demaske definisyon statistik lor aplwa ek lozman.

* Intervyu ar dimunn ki travay diferan sektor.

Nuvo analiz: kimanyer pran nesans?

Nu nuvo lide pran nesans direkteman atraver nu travay politik:

* Kan LALIT fer nu bann “Reinyon lor Kestyon Later – travayer ki travay dan IRS dan diferan striktir anseyen nu lor ki ete IRS, e ki pe ariv klas travayer.

* Dan LALIT so “Reinyon Peser”, nu ariv konpran realite travayer/peser lor lakot, e osi ki pe ariv burzwazi lor lakot;

* Dan LALIT so bann “Reinyon

Nu Alye (ek nu Adverser)

Lozman” (ki li lor kestyon lamyant ubyin lakaz san kolonn, ubyin ki li lor kestyon pena lakaz), nu zwenn travayer dan tu kalite sekter. Par exanp, nu finn zwenn travayer petrolye, travayer pakbo, dan Bois Cheri nu finn zwenn travayer dan sa nuvo sekter dite ki finn sanbarde. - tusala anmemtan ki nu pe aprann lor itilizasyon later dan diferan landrwa.

Sitan travayer travay fann-fane partu, nu finn realize ki sindika gayn difikilte regroup travayer. Alor, dan landrwa, dan kartye, dan vilaz kot travayer reste, li pe vinn sel plas kot nu kapav an-kontak avek travayer diferan sekter, diferan kalite sayt. Alor nu kontak avek travayer, li fer sirtu atraver:

* Atraver brans e striktir emerzan kuma komite konzwin LALIT.

Atraver sa kalite striktir la ki nu ariv sern ki sayt prodiksyon anfet ena dan rezyon nu brans. Nu ariv kone kot dimunn dan landrwa al travay. Nu gard enn kontak konstan avek klas travayer atraver brans.

* Atraver *Revi LALIT* ek *Websayt LALIT*, nu rod lartik ar travayer, lerla nu analize an ekri, lerla nu resirkil Revi la ar travayer. Kumsa seki travayer enn landrwa ubyin enn sayt kone, nu partaze. Revi fer nu ogmant kontak, fer enn lyin aprofondi, ant *Parti LALIT* ek travayer pli avanse, veritab avangard. Nu finn remarke ki dan enn downturn dan lalit deklas, kuma nu pe traverse depi 20 an o-mwin, lavangard li pa vizib. Li kone lepok la pa propis. Me, li la. E atraver kiksoz kuma Revi, ki profon, nu kapav gayn e gard sa kontak krisyal la.

Kumsa nu re- aktyaliz e aprofondi nu analiz deklas.

Rajni Lallah

Extre papye prezante 16/2/18

Dan enn lepok kan ena enn ta lapel pu “linite lagos” – kantmem anterm pirman *elektoral* – nu bizin konn, premyerman, linportans ki LALIT anfet *ena alye* kot posib, inklir alye elektoral, e answit *danze* ki “alye” reprezante si li enn fay alye. (Li pa tro nesese koz sa danze la, apre ki MMM ek Travayist finn fer enn lexanp flagran an 2014, kan sakenn ti vo 40% elektora, zot ti koste zot valer ansam, 40% + 40% e gran total ti mwins ki 40%. Enn rezilta kan reflesi dan fason lineer, panse ki tultan 40 + 40 = 80, gayn 40+40 = <40 – kan u konsider *lezot fakter* kan zot azute ansam. Samem enn parti seki nu pe koze kan nu koz “analiz Marxist”.)

Zordi an 2018, avek kombinizon enn Guvernman inopiler ek enn Lopoziyon Parلمانter an-lanbo, nu kapav atann tu kalite tantativ pu invit nu, dan LALIT, pu vinn galfat tu kalite lalyans. Pu ena koze “Trwazyem Fors”, “Gos-Drwat inn depase”, “Pa diviz lagos” ubyin “Tu dimunn ralye otur enn Bhadain, Bizlall, sipa Baichoo” – ala-Macron. Tusala pu re-kumans large osito ki selebrasyon 50 an Lindependans fini.

Striktir lartik

1er parti lartik la, nu pu get kisannla kapav enn alye politik pu LALIT.

2^{yem} parti pu pli profon. Ki “klas” nu alye, e dan ki leta sa klas la ete.

3^{yem} parti pu kurt – lor bann parti burzwa, e kimanyer zot pe al ver dat expirasyon sosyal-demokrasi.

4^{yem} parti pu lor “klas” ek “su-klas” ki deryer tu sa bann parti burzwa la, e kifer – e nuvo form lorganizasyon alinteryer burzwazi limem e otur sa nuvo but dan burzwazi ki organize otur bayant later agrikol pu vila milyoner, setadir “real estate”.

1er parti: Ki Alye Politik?

Dan lepok kot klas travayer mobilize, nu remarke ki grup degos ek parti degos fer lalyans lor maximem tem posib. Sa, li lozik. E sa, li arive. Alor, nu finn truv, depi bann lane 1970 e mem ziska osi tar ki lan 2000, tu kalite *fron komin* – lorganizasyon degos, ansam ar sindika, lasosyasyon – lor tu kalite size imazinab. *Lalit de Klas* ti ladan, LALIT ti ladan uswa parfwa manb LALIT ti aktif ladan. Par exanp – fron anti-represyon (MSAR), Fron Komin Transpor, kont apartheid (SOMAAP ek plitar FRAAP), lor emansipasyon fam (FKOF, Solidarite Fam), solidarite ar El Salvador, Kont Lager (KAL), kont inperyalis (KKAI), MAC (Movement against Communalism), *All Workers Conference* (1996-99), Fron lor Comoros, Ad Hoc Committee kont POTA 2000 – pu nom zis enn-de.

Sa kalite fron la ti reprezent linite lagos, omwin linite degos *an-konstriksyon*. Li dan sa kalite kondisyon ki li vinn posib pu kontanple pu fer lalyans elektoral, kan nesese.

Me, an Fevriye 1999 deza, kuma enn siyn lafin sa lepok politikman ris pu lagos, anplas enn “fron komin” kan Kaya mor, nu finn truv enn sulevman nasyonal popiler, enn mitinnri kont lapolis, ki fini dan lemet.

Zordi, li pa enn lepok fasil pu sa kalite fron komin la.

Apre lemet, kan nu met dibut *JUSTICE: Lasosyasyon kont Britalite Polisyer*, li enn lorganizasyon inpe kuma enn kolektif, ki mars byin pu enn tan. Me, li pa enn fron robist ditu. Ondire, bann lorganizasyon ki ti kolonn vertebral fron, finn afebli. Kifer? Akoz klas travayer finn afebli. E osi akoz ideoloji neo-liberal finn ranforsi.

Pu amenn lalit kont ID Kard

biometrik, ariv 2013-14, nu finn bizin fer avek enn spes “Kolektif” – pa striktire ditu – ar CTSP, e kot enn dizenn lorganizasyon ti ar nu, me plito alatrenn. Mem CTSP pena enn konsep pu mobiliz so prop manb; so ladireksyon propoze nu al dibut dan Zardin Konpayni, ramas sinyatir. Lor kestyon Palestinn, LALIT met dibut *BDS Mauritius*, me li ariv parey – ar CTSP, MLF, CIG – e apre apenn 3 mwa, nu truv zis manb LALIT ek MLF prezan dan kordinasyon. Komite Diego parey, ena tandans pu re-redwir a zis LALIT ek MLF – lezot lorganizasyon rar mobiliz zot prop manb. Zot pa mem realize ki sa rol enn lorganizasyon dan enn Fron. Zot krwar zot ladireksyon, samem zot lorganizasyon!

Apel dan vid pu “Linite Lagos”

Dan lagazet ek lor radyo, dimunn abitye fer apel pu *Lalit*, *Muvman Premye Me*, *Rezistans ek Alternativ* fer lalyans. Se sa ki buku dimunn ule dir par “linite lagos”. E remarke ki tultan zot koz zis anterm *elektoral* – dan kad *eleksyon dan laparey leta burzwa* – pa plis. Sa li dir tu.

Dan LALIT nu ti *fini etablir* avan eleksyon parsyel ki li ase difisil pu inkliir *Muvman Premye Me* kuma enn “parti degos” – li pa mem enn “parti”, me plito enn ramasi otur enn individi, Bizlall. Malgre tu kalite publikasyon farfeli, MPM pena enn program. Alor, li pa kapav “degos”. Bizlall rans dir nerport kisannla kapav manb MPM. *Tu klas dimunn* bizin dakor ek so program. Li dir fek la, “*Que les personnes soient de gauche ou de droite, capitaliste ou prolétaires*” (sic). Sel zafer programatik li finn dir resaman, se bizin ena enn “*kod lalwa administratif*” – pa zis kriminel ek sivil. Li enn veritab birokrat. Anmemtan, lefet ki li’nn publiye enn trak sitan vyolan anti-fam, e li abiz fam (e zom osi) publikman

dan miting, e li fyer de tusala, li amenn argiman ki oblize maltret dimunn par zure, sa osi enn prev ki li pa “degos”. Li inposib nu konsider MPM kuma enn potansyel alye. Li lekotrer. Konportman so kordilo rann parti la enn adverser. Bizlall so fason “servi” sindika, li enn laont. Anmemtan, li pa maynd flat Minis MSM apre Minis MSM, aplati li divan zot, zis avan enn eleksyon parsyel kot limem li kandida e kot MSM pena kandida! Li krwar normal sa. Sa li deza taktik Ramano, so adzwinn, servi.

Rezistans ek Alternativ asterla. La osi, dan 14 an depi enn grup kit LALIT met RA dibut, nu finn obzerv RA vinn deplizanpli pro-kapitalist. So kandida dan Parsyel ti arsi-dir zot pa *kont* kapitalist, me zis kont “elit” ki koronpi. Zot oportunist. Zot pa ezite pu les Ramgoolam anonse ki “leta” (“*L’etat etait lui*” a lepok) pu pey zot fre lakur, kan zot perdi Privy Council. Zot pa ezite pu kaptile, antan ki RA, dan zot ka kont lotel Le Chaland. Zot pa pey enn pri politik kan publikman AKNL (kot RA manb) akize de forjri. Zot pa mem truve zot ena devwar explike. Zot kapav fer enn vot remersiman Nita Deerpalsing, ki ti “lom for” kan Parti Travayis ti dan Guvernman, dan enn miting sindikal publik. Lalist long. Zot ka kont BLS, telman li oportunist – depi kumansman – ki finalman ena enn danze ki Leta kapav al repli dan enn nuvo resansiman kominal pu respekto zizman Komite UN Drwa Imin dan zot ka. Dayer, RA finn retard lalit kont best-lozer kominal, atraver persiste avek zot bann ka lakur, enn apre lot. Zot tuzur ena ka lakur, 15 an apre ki zot ti kumans sa taktik dilatwar la. Subron, parey kuma Bizlall, servi sindika pu mont li-mem.

Manb *Rezistans JY Chavri-mootoo* ek Kugan Parapen finn met anpublik *modus operandi* Bizlall vizavi RA. E sa rann

“linite degos” ant sa de la deza difisil. Ena 2 taktik: Premye, Bizlall avoy so lel zenn, Selven Govinden ek so *Free Art*, demar kanpayn Parapen dan No 18, lerla kan fini gayn momenntum, Bizlall anonse li pu poz kandida, li osi; kumsa li dezorganiz kanpayn RA. Dezyeman, Bizlall insilte Kugan, lerla insiste ki li rant dan lalyans ar li, lerla li re-insilte li, re-dimann lalyans – kuma bann zom ki fer vyolans domestik fer – bat zot fam, lerla donn li enn buke roz ruz, rebate, re-donn buke roz ruz, insi deswit. Tusala pu dir, pena linite ant sa de swadizan degos la.

Ena dimunn osi konsider lezot kordilo, kuma Rama Valayden, sipa Rosh Bhadhain kuma posib alye agos. Rama Valayden enn popilist pir. Bhadhain enn pro-kapitalist pir. Par kont, Ganoo so *Mouvement Patriotique* finn truve ki MMM ek lezot pe kit enn vakim tro gran dan sant-gos, alor li finn pran enn-de pwin programatik depi lagos – langaz Kreol dan Parlman, dekriminaliz gandya – pu prezant li kuma “degos”. Me, so listwar lur. E sa, depi kan li vann travayer Anna ziska kan li donn so metres enn “tipti but” Kowlenn. E so kandida, kuma Parapen dayer, inn aksepté vwayaz kuma invite Lanbasad USA – e Trump inn dir piblman seki ti deza vre: “Si pran kas Guvernman Amerikan, u oblize koz kuma Guvernman Amerikan.” Enpe normal.

Alor, nu, dan LALIT, inpe tusel – anterm posibilite lalyans politik. Me, sa li pa nuvo. Asterla, li zis paret buku pli difisil ki avan. E avan, li pa ti fasil!

Nu finn seye.

Nu ti seye avek bann OMT-FNAS (Ramano-Rayapouille) an 1987. Nu ti fer enn lalyans elektoral, 30-30. Mem lerla, ar tu sa travay ansam dan bann fron komin, Ramano truv pu al vande ar Bérenger. E li reysi ris GWF ek FPU (Bizlall) ar li. OMT-FNAS kas lalyans ar

LALIT. Met kandida separe, permet dat dezisteman traverse. Lerla zot mem al ziska servi zot tan-dantenn lor MBC-TV pu dir “Vot MMM-MTD-FTS”. Kri-kri, zot fer kuma Gaetan Duval ti abitye fer ar so bann POP-FMI an 1983. Alor, nu lexparyans lalyans ar Ramano, li enn lexparyans enn trahizon total. Turn zorey! Anfet, fe Serge Raya-pouille ek fe Paul Manon finn explik nu exakteman kimanyer MMM finn aste OMT-FNAS Ramano.

Nu finn seye ar PMT (Bizlall ek FPU) pu parsyel 1995. Kan nu fer reynion, Bizlall mal-tret piblik ki vini. Aplizir repriz. Nu napa dakor. Li tro dan-zar pu fer port-a-port poliman. E, apre kawnting, telman PMT abat, zot refiz zwenn nu. Zot kumadir kave – afors zot elektoralist – akoz enn sinp sif pu vot dan enn eleksyon dan sistem burzwa. Alor, nu finn truv travay politik ar Bizlall ti ase degutan. Turn zorey!

Alor, kote politik, ni fron komin lor enn tem, ni lalyans elektoral, pa posib ar okenn parti politik existan.

Zordi “linite degos” vedir enn lalyans elektoral ki konklir brit-brit enn mwa avan enn eleksyon!

Ladan, enn lider rod gayn lamas ar li atraver enn doz popilism konzonktirel ki kuver par medya. E, kan enn lider pe fer tusala, li kapav parfwa sey pyez enn lot parti ladan. Par exanp, Bizlall truv zis pu propoz enn spes “praymeri” –ala-yankee! Li perverti nosyon “alye”. Pena mem enn sel pwin lor lekel zot dir bizin alye! Zis oto-deklar zot degos, ramas enn ramasi abriti otur dezot, viz pu gayn enn eleksyon. Li pir popilism.

Anfet, li pa fasil pu enn parti kuma LALIT, ki vreman degos, fer enn lalyans politik – presizeman parski nu, nu ena diferans *reyel* programatik depi lezot parti. Nu ena vre diverzans ar Bizlall, ar Subron. e.g. dan LALIT, nu napa nasyonalist;

nu napa anfavor kapitalism purvi li pa koronpi, nu *kont*; nu anfavor expoz zom predate, pa fer lalyans ar zot. Alor, mem an teori, lalyans pa fasil agos, akoz vre lagos ena *program*. E, li pa ditu ki manb LALIT ena “ego” kuma sindikalist pretann, alor inital dimann nu “aval nu lorgey” – parski pu nu, li pa enn kestyon lorgey. Li enn kestyon lamur prop. Li enn kestyon moralite. E li pa *zis* lamur prop, li lavi-lamor nu lalit politik. Li inposib fer sa zar linite ki pu amenn defet pu klas travayer la.

Karl Marx ek Friedrich Engels

2^{yem} Parti: Ki *klas* ki alye LALIT?

Asterla, nu pu get kontribisyon Marx ek Engels (ansam) lor kestyon lalyans. Lerla nu get kot Gramsci ek Lenin, sakenn separeman, al pli an-detay ki Marx-ek-Engels lor sa kestyon la.

Kontribisyon Marx-ek-Engels

Karl Marx ek Friedrich Engels dekrir klas travayer – ki ti fek pe emerze 150-an desela dan Lerop ek Lamerik – kuma enn “lafors” ki pu ena *lintere* e *kapasite* ranvers reyn par *enn ti-klas kapitalist*, met dibut reyn sosyalist, kot kumans al ver enn sosyete san klas. Avan sa ti deza ena par zenerasyon “sosyalist”. Me, zot tu ti “itopik”, setadir “idealist”, dan enn sans presi: zot ti ena enn “lide” abstre lor enn lavenir egaliter, e zot ti

pe rod kree sa sosyete dan zot rev *atraver pir volonte*. Zot dir, “akoz nu anvli li vinn vre, li pu kapav vinn vre. Bizin zis konvink buku, buku dimunn – *l’homme de bonne volonte*” – enn par enn – ziska, zot osi, krwar ladan, lerla ep! pu gayn sosyalism.”

Marx ek Engels – kuma nu finn truve dan sa fim *Zenn Marx*, ki plizir dant nu prezan fek gete, fek diskite – ti remarke ki, kan etidye sosyete byin, u truve ki ena sartin “*lafors sosyal*” ki existe dan proses listwar-ki-pe-derule ki determine par *lintere diferan*. Diferan grup amenn lalit otur sa bann diferan lintere. Par zot mem. Sa lafors sosyal la, li diferan grad/ran/*klas* dan sosyete – ki obzektivman, sa vedir kontan-pa-kontan, zot ena mem lintere. Kan klas kapitalist, setadir *burzwazi* (ki ti fek *burzone* ant tu sa klas dan sosyete feodal) finn monte, li ena lintere fer sulevman kont klas nob ki blok so progre, alor li ranvers bann nob, li vinn klas opuvwar. La, nu gayn sistem burzwa: enn Parlman – ki kontrole *pa* par lepep ki elir li, me par enn Kabine Minis nome – ondire sistem lerwa resisite – par Premye Minis, ki pa eli kuma Premye Minis, me zis dan enn sirkonskripsyon!

Alye natirel

Kumsa klas kapitalist, ki ti pe fek kumans vinn opuvwar dan enn-de plas dan Lerop e dan USA lepok Marx ek Engels – kumans balye tu ansyin reyn feodal, lerwa, etc., balye esklavaz – e sa permet Marx ek Engels truve ki *klas travayer* li an konfli konstan ar nuvo klas dirizan setadir klas kapitalist. E se sa ki permet klas travayer vinn *alye prinsipal*, enn *alye obzektiv*, pu nerport ki proze sosyalist. Ondire, dan lepok kapitalist opuvwar, travayer antan ki klas, li enn *alye natirel* dan lalit pu sosyalism.

Alor, antan ki sosyalist, nu ena nu bi, kuma tultan sosyalist ti ena (enn lide, enn ideal, enn

rev, enn itopi) *e osi*, apartir analiz Marx ek Engels, nu ena enn alye potansyel ki byin, byin for. Sa alye, klas travayer, li, li ena lintere dan sosyalism. Li ena lafors pu exiz li. E, dan moman dir, li kapav azir kuma enn blok. Zordi, 150 an plitar, anfet klas travayer finalman finn vinn mazoriter onivo mondyal.

Pu premye fwa dan listwar, gran mazorite dimunn lor bul later anfet dan klas travayer – zis avan kumansman nuvo milener la. Avan sa, peyzan ti mazoriter.

[Enn braket: Definisyon “*klas travayer*”, li vo lapenn nu klarifye li: li tu famiy ki viv par enn saler, enn lapey, enn rant apartir vann zot kuraz (swa intelektuel, swa fizik) ar swa kapitalist (suvan enn gro konpayni) ubyin so Leta burzwa, ki tini sa klas kapitalist anplas. Li inklir ex-travayer, somer ki viv par pansyon ubyin sekirite sosyal - ki anfet enn lapey an-difere. Alor, li inklir tu kalite travayer: kol blan kuma travayer manyel – tu seki tus enn larzan lafin dimwa, par kinzenn, par latas, par semenn. Alor, nu ena tu sa lamas travayer lizinn, labank, lotel, karo, saybersiti, biro. E vizavi sa imans klas, ena enn relativman tipti “*klas kapitalist*”, ki li *aste* kuraz travay ar buku travayer sekter prive. Travayer sekter piblik gayn lapey ar Leta atraver tax (sirtu lor travayer mem - TVA, osi lor profi), e sef dan laparey Leta permanan azir kuma seki aste kuraz travay. Ant

sa 2 klas prinsipal, an-konfli permanan, ena tultan dimunn dan tit-burzwa, kuma: *profesyonel independan* (avoka, dokter, artis, kordonye, tayer, modis, dantis, kontab individyel – ki vann zot servis dapre mem sistem ki existe avan sistem kapitalist); *tit-antreprenner* ki tultan pe al bankrut e pe truv zotmem replonze dan klas travayer (80% bankrut dan 4 an alor li enn klas ki tultan pe rwine); ti-planter ki pa anplway dimunn an permanans, me li ek so fami travay zot prop karo; mem zafer pu ti-butikye, ti-latelaye mekanisyin, ti restoran, ti-tabazi, ti-furniser lizinn, sipa lotel. Plis, ena enn klas ki tus *bel-bel saler*, ase pu li pretann ondire li enn kapitalist, mem si li kapav met deor anplas-anplas kuma enn “vilger travayer” si proprieter lantrepriz ule met li deor: la, nu gayn: manejer, profesional ki anplwaye dan enn konpayni, redakter ansef, etc ek sef servis sivil, CEO para-etatik ki ena enpe plis sekirite danplwa.] Me, Moris, mem si klas travayer tuzur imans, ena febles *obzektiv* zordi:

- Klas travayer inn raptise opred tit-antrepener – ki suvan travayer ki tanporermande or klas travayer, pe rod trase.

- Plis ki 55% travayer travay pu sa bann tit-antrepriz – vedir zot lafors mwins. Gubernman pe viz fer sa vinn 64%!

- Ena an 2016, somaz 8% (dapre statistics Mauritius), tandi ki to inaktiv li 40% (setadir, dimunn ki pa pe rod travay, nepli pe rod travay, travay mwins ki 40 ertan ek plis ki enn-ertan). Somaz ek su-zanplwa afebli klas travayer.

- Travayer al lot pei pu rod travay – sa febli klas travayer – Dapre UN International Organization for Migration: “*Gran dyaspora Moris establi an Ostrali, Kanada, Sid Afrik, UK, Lafrans*” (kapav 100,000 pase?) plis migrasyon serkilyer organize par Gubernman Moris. Kan pa satisfese, travayer Moris rod parti brit-brit, abandonn pei.

- Travayer san drwa politik ek ekonomik (sorti lot pei) 30 - 40,000 – sa febli klas travayer, e li solisyon patrona pu gard buku travayer bonmarse – depi esklavaz, langazman, vini-mem, mem taktik.

- Sindika, par so natir, li enn antite *defansiv*, exepte kan ena enn chalennj politik revolisyoner byin pre. So kapasite al lor kontofansiv, li nil.

- Langaz ki gran mazorite klas travayer koze, li interdi dan buku sityasyon formel. Ena mem enn presyon pu eradik li, ranplas so vokabiler ek so gramer, ek enn espes “Franse barok”.

- Patriarsi tuzur for terib dan Moris; amezir li for, fam gayn difikilte kontribiye byin-mem dan lalit pu sosyalist.

Plis ena febles *sibzektiv*:

- Muvman koperativ finn rant dan labirint birokrasi – kot mem pu anrezistre, li difisil. Ideoloji burzwa telman for, manb ariv ule “fer profi” par explwat zot-mem plis!

- Buku lasosyasyon ki ti regroup dimunn lor baz lintere zeneral (veritab Komite Kartye demokratik, lorganizasyon kuma Lekol Koperativ, Solidarite Fam, Bambous Health Project) finn ferme pandan sa lepok neo-liberal la, finn ranplase par organizasyon kominal, relizye, kasteist, ki diviz klas travayer, e ranpli so kalandriye ar rityel.

- Ideoloji burzwa finn rekipper enn kuran dan muvman fam – par rod egalite “jennder”, setadir pu fam monte dan tu sa milye striktir yerarsik dan sistem kapitalist, plito ki opoz patriarsi.

- Leta finn ris sindika, li osi, dan enn labirint birokrasi, ki anmemtan “viktwar” sindikal lepase ek “pwa lur” pu sarye dan leprezan – sa rann buku form mobilizasyon kuma enn rityel; ena chekof kot patron kup kontribisyon alor sindika pa bizin desantralize pu ramas kotite, ena taym-of kot sindika nepli bizin mobilize pu reynion, me li reyni dan lertan patron peye.

- Akoz elektoralism byin for dan klas travayer, sindika servi eleksyon dan laparey leta burzwa kuma enn dibwa pwint lor parti politik – pu bann ti-gin ki kapav inportan, me ki evit chalennj sistem ki pe gard travayer kuma “esklav lapey”, gard travayer dan kankan rod “lapey desan”, evit devlopman enn program anti-kapitalist, evit devlopman, dan muvman sindikal, enn program anfaver sosyalism – kot kestyon sa fe reyel ki travayer pe met *so kuraz a-vann* – setadir bayant enn parti de li-mem ar enn patron, ki aste so letan ar li, kan “nu letan” vedir “nu lavi” – li maske.

- Atraver elektoralism, kondisyon travay dan sekter publik buku pli bon ki dan sekter prive pu travayer anba lesel sosyal (e lekotrer pu travayer lao lesel sosyal), e sa finn amenn enn kasir dan enn klas travayer ki bizin tultan pe *inifye*.

Anmentan, ena buku lafors potansyel dan klas travayer, ki pa ti ena avan:

Obzektivman,

- Ena plis posibilite kree travay pu tu dimunn, prodir manze, lakaz pu tu dimunn, export varyete prodwi fini pu gayn deviz.

- Dimunn pli kapav lir-ekrir – alor trak, sipa ininternet, kapav vinn enn zuti for pu organize.

- Ena buku fasilite pu inform u-mem, antan ki enn travayer, ki pa ti existe avan ininternet – alor, travayer kapav vinn enn filozof, sosyalist Marxist par lektir.

- Ena plis liberte lasosyasyon, relativ a lepok avan.

- Ena plis liberte dexpresyon, relativ a lepok avan.

- Ena sindika, mem zot suvan kolaborater.

- Ena drwa fer lasosyasyon, dapre Konstitisyon, san mem anrezistre.

- Ena transpor bis partu dan pei, pansyoner (vyeyes ek andikape) kapav vwayaz gratis an-zeneral – pu fer travay sosyo-politik.

- Ena posibilite vwayaze onivo rezyonal ek internasyonal, pu ranforsi lalit internasyonalist.

Sibzektivman,

- Linite travayer dan lemond antye, enn lalit internasyonal, finn vinn pli fasil mazine.

- Kapasite pu rekiperasyon par inperyalis (e.g. USA ar so bann laburs, etc) li finn vinn pli difisil depi Trump inn anonse ki si USA donn kas, u bizin dakor ar li. (Li ti deza kumsa – e.g. AGOA – me Trump dir li a ot vwa. Alor, tu sa dimunn ki pran larzan pu laburs ek pu vwayaz depi USA, zot kareman expoze kuma “zom USA” par fransiz Trump.

Alor, dan Moris, nu kapav rod gayn alye dan labaz, dan lorganizasyon klas travayer:

- *sindika* (setadir, pa federasyon, ni konfederasyon – sa li kontrole par birokrat, ki anfindkont, finn vinn “marsan kuraz”, dan sans ki zot ansarz fer travayer aksepté enn lapey, bann kondisyon, enn rezim done alinteryer sistem kapitalist).

- Lasosyasyon, tanki ena -- pa ONG ki implante, finanse, kontrole depi exteryer – par lamone CSR, par volonte patron, par kontrol azan Guvernman, mem par Lanbasad kuma Lanbasad USA).

Me, eski pu kapav ranvers kapitalism? Eski travayer kapav vreman vinn enn alye dan lalit pu sosyalism?

Konklizyon, Enn Esek?

Get bez: dan nerport ki sosyete, klas opuvwar inpoz so ideoloji. So ideoloji vinn ezemonik. Sa vedir tu dimunn, mem seki oprime – parfwa sirtu seki oprime – truv li “normal” ki tu kuma li ete. Li enn “fe”. Li “natirel”. Li “luvraz bondye”. Alor dan sistem kapitalist, ideoloji burzwa ezemonik. Li vre. Tu dimunn, sirtu travayer ek tit-burzwa, truv li tutafe normal ki tu “propriete”, li mem zafer: Mo triko ek mo linet, li mo propriete prive. U mobilet u propriete prive. E misye la so 20,000 arpan kann ek so mulin, sa so propriete prive. Sa eskrokri intelektuel la, li pas pu “laverite” absoli. Ala enn lexanp ezemoni.

Fam travay dan minn

Klas opuvwar ena ezemoni. Abe, kimanyer klas travayer pu sorti ladan? Mem so lintere obzektiv vedir li anfaver soyalism? Li paret enn esek.

Konsept Liderhip a-la-baz

Gramsci ek Lenin (dan mem lepok, me konpletman separeman) ti devlop 2 fason dyalektik pu konpran sa lalyans ar klas travayer. Kimanyer klas travayer, ki domine par ideoloji burzwa, sorti dan sa linpas la?

Gramsci

Gramsci note ki dan sak klas ena seki li apel “intelektuel organik”. Alor, dan klas travayer, andan dan klas la, ena enn seri individi ki form parti klas la. Zot organikman ladan. Me depar zot pozisyon dan sosyete (dimunn ki oblize vann enn parti zot lavi, dizon 8-ertan par zur, ar enn dimunn ki ule aste zot kuraz ki existe selman dan zot prop letan viv), zot devlop enn analiz *ki koresponn a zot realite*. Sa bann dimunn la, zot azir kuma enn pivo, ki kapav pran klas travayer depi sa pozisyon domine la, ver transand li. E finalman permet ranvers reyn burzwa. Sa-mem enn kalite analiz “dyalektik”.

Lenin

Lenin truv li dan enn fason similer. Li dir ena bann “lider ala-baz” dan klas travayer, ki devlop enn konpreansyon par zot *lexperyans lalit*, e par zot analiz *lexperyans lalit* – par exanp dan sindika, dan koperativ, dan enn parti politik

sosyal-demokrat. Zot akimil enn konesans, enn sazes, enn spes “kapital lexparyans lepase” – zot prop veki deklas, seki zot finn tann dir, seki gran dimunn dan klas travayer rakonte, seki zot lir – e zot vinn enn *avan-gard*. Seki difisil konpran dan enn lepok downturn kuma asterla – kot pena mobilizasyon travayer – se sa lavangard la, li paret so lekotrer. Li paret enn aryergard. Li pa ule azir bonaveni, parski li *kone* ki pu arive si azir *asterla*. Li kone balans-defors pa favorab. Me, sa lavangard la li form sa-mem pivo ki Gramsci so “intelektyel organik” dan klas travayer forme. Li dan klas travayer, e anmemtan li ase separe pu azir kuma klas travayer so *leadership alabaz*. Alor, kan klas travayer azir – kuma li abitye fer par limem, kan li araze, kuma dan sulevman, lemet – sa lavangard la li enn *leadership* veritab. E rol enn parti kuma LALIT, se pu tis lyin ar sa lavangard la, pu truv program ki sanz balans defors deklas, e si posib, rekrit sertin lavangard lor *program LALIT*, e dan LALIT. E se sa lavangard la ki nu vre alye akurterm, e klas travayer an antye nu alye alonterm. (Me mem akurterm kapav lwin, kuma e “akurterm” ek “alonterm”, kapav byin pre. Tu depann. Parski rapel: tultan tu pe sanze.)

Alor, kan nu koz alye, rapel li pa zis alye kuma MPM ek RA. Non. Seki inportan se eski sak nu manb pe rod sa bann lider alabaz la, e sa, anpermanans.

3^{yem} parti: Nu adverser politik

Nu adverser li tu sa parti pro-kapitalist la e seki anv alye ar kapitalist: so PMSD, so PT, so MSM, so MMM, so ML, so MP, so RA, so MPM, so Bhadhain – e tu popilist kuma Valayden, Bizlall, zot osi anfindkont nu adverser. Zot reprezant, enn dan lot, sistem kapitalist – swa par zot prop program, ubyin par zot refi pu chalennj kapitalism. E zordizur, zot dan bel bel difikilte.

Lamas elekter inn plin ar zot. lamas elekter inn degut sa kalite politik la. Pur lemoman, lamas dimunn pe sutenir bann pwin plito birokratik pu tir nerport ki sa bann parti ki dan Guvernman (e.g. zot ule lalwa pu limit manda, lalwa kont dinasti, lalwa kont transfiz, lalwa ek rezistrar ek servis sivil pu kontrol finans parti politik). Tusala azute pu reflet lafin sosial-demokrasi dan sistem kapitalist. E, tu kalite popilist pe lev latet, pe ris dimunn pu ralye otur lider – kuma lepok lamonte fasist – so Hitler, enn ti-demagog anti-kominist finanse par gran patron, Mussoloni enn sindikalist malfuti, e zordi Berlusconi, Trump, Duterte, Modi.

Antuka, klas kapitalist sutenir tu sa parti PMSD, PT, MSM, MMM la, anfindkont, malgre nerport ki demagozi anti-kapitalist, anti-inperyalist sa bann parti la fabrike avan eleksyon. Kapitalist adapte zot finansman, e zot sutyin, depandan balans defors. Kapitalist (e bann lanbasad) osi organiz lalyans ant sa bann parti la – pu permet enn reyn pli konfortab pu kapital. Li fasil pu parti sosial demokrat fer lalyans antre-zot, presizeman parski zot pena enn vre program.

Sa bann parti politik adverser la, zot pwiz zot lafors *pa* zis dan zot prop parti, pa zis dan lafors burzwazi direk-direk. Zot osi fye lor tu laspe “leta burzwa” pu pwiz zot lafors – so guvernman, so laparey represif, so laparey ideozik (sistem ledikasyon, ki li prive ki li publik, so medya ki li lapres ubyin radyo-TV, ki li prive ubyin MBC, tu *yerarsi* relizye organize), so alyenasyon dan travay (kot nu truv normal departaz nu prop lavi – nu letan – met li avann dan enn marse travay), so bann lanbasad, sirtu inperyalist ki ena lintere burzwazi lot pei ubyin internasyonal/rezyonal.

E tu sa parti sosial-demokrat la, amizir zot diskredite, akurterm, zot amenn laraz lamas dimunn lor tu parti politik – parski zordizur

dimunn nepli konn enn lot kalite politik. Sa, enn veritab problem ki LALIT ena pu fer fas. Parey kuma kan bann Parti Kominist stalinyin ti grene dan bann lane 1990, lamas dimunn inn krwar Revolisyon Larisi inn grene, kan anfet so kont-revolisyon inn finalman grene!

Me, tu pa som. Ala enn-de “lavantaz” nu ena lor nu adverser:

1. Nu ena enn program.
2. Klas travayer ena lintere dan nu program.
3. Parti sosial demokrat swa pena program, swa ena enn karne rasyon ti-revandikasyon/promes elektoral, swa zot ena enn ruls intern (pa dub manda, deklar avwar, met tan zenn/fam).
4. Zot favoriz servi “leta” existan pu amenn sanzman. Alor, zot gayn eleksyon, sezi “leta”. Tandi ki nu, nu ena klas mazoriter ki ena lintere dan nu program. Nu viz enn lalit politik pu enn nuvo klas opuvwar.
5. Nu ena prinsip. Nu oblize ena, pu nu program tini. Nu swiv prinsip organizasyonel, pu ki nu ranforsi nu kapasite amenn sanzman.

4^{yem} parti: Nu adverser anterm klas

Klerman klas dirizan, klas posedan li nu adverser prinsipal, e li liye enn-dan-lot ar enn sistem ki finn gradyelman vinn internasyonal. Dan Moris, burzwazi finn dekonpoze-rekonpoze, otur enn burzwazi destrikter otur “real estate”, ki implik kapital tablisman ansam ar enn ta azan konseye, enn kote, ek investiser depi deor, lot kote. Li enn burzwazi kuma lepok kolonyal piyaz primer. Li pa prodir naryin. Li degiz katastrof dan investisman reyel, ki minim. Li kuma kapital zugader, e anfet li mars ansam ar kapital zugader ki, li osi, finn ranforsi dan Moris. Prodiksyon agrikol, e lindistri otur agrikiltir, pe deperi danzerezman. Prodiksyon indistriyel pe tonbe. Anplwa finn telman ba, ki *Statistics Mauritius*

Zuma Awt! Ramaphosa Inn!

kontabiliz enn dimunn ki travay
enn ertan par semenn, kuma enn
travayer dan anplwa!

Alor, nu lalit, dan LALIT, nu
veritab alye – e sa li inkonturnab
– li klas travayer mondyal. Sa
klas ki fek vinn mazoriter *onivo
mondyal*.

Alor, li kapav difisil. Me, sa
bizin gid nu stratezi. Samem nu
gard internasyonalism kuma enn
parti sak nu lalit.

Klas dirizan ek klas posedan
onivo mondyal dan enn grav
sityasyon, sa li plito enn bon
nuvel. Stok exchennj mondyal
pre pu re-rant an kriz. Kapital
pe kontiyn, malgre sa, rant dan
spekilasyon. Lager pe detrir
buku parti lemond. Lager nikleer
pe menase plis ki zame. Lanatir
pe detrir, alor imin pu nepli ena
mama bul later kuma nuriser. Nu
ena plito lamonte fasism, kuma
enn ideoloji – ar so Trump,
Duterte, ladrwat dan plizir
pei Lerop. E ideolojikman, sa
ezemoni kapitalist la pe sakuye
buku.

Alor, zot ankriiz.

Nu ena pu travay – ar argiman,
ar organize nu mem, ar tis lyin ar
lavangard travayer.

E, isi Moris, nu ena pu truv
manyer rod sa lavangard, sa
bann intelektuel organik dan klas
travayer. Sa li pa buku dimunn.
Zot an-retre dan enn downturn.
Me, zot veritab lidarsip enn
muvman revolisyoner alabaz.
Nu bizin an-kontak ar zot. Parski
zot zot andan dan klas travayer,
antan ki klas.

Ala kimanyer refleksyon
anterm listwar, anterm dyalektik,
li ed nu konpran kimanyer bann
but ki dan enn zafer antye,
zot kapav anmemtan sa but la
(lavangard) anmemtan dan klas
travayer kuma enn klas.

E nu manb enn parti, nu ladan
akoz nu krwar ladan. Pa akoz klas
ki nu finn ne, ni ki nu ete. Me,
akoz so program – enn program
ki tultan pe evolue ar enn lemond
ki pe sanze.

Par Lindsey Collen
pu LALIT
Fevriye 2018

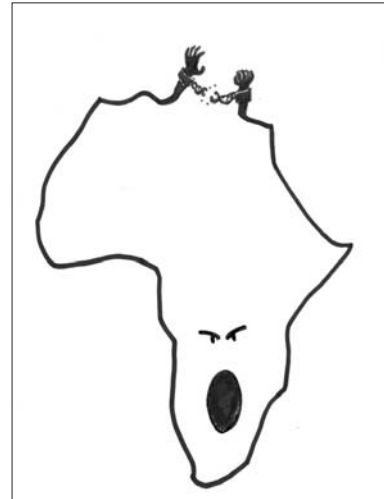
Jacob Zuma, Prezidan Sid
Afrik finn demisyone le 14
Fevriye sa lane la e Cyril
Ramaphosa, sindikalist ki finn
vinn biznesmenn milyarder, finn
pran puvwar. Tulde dan ANC,
parti Nelson Mandela, ki ti vinn
opuvwar an 1994. Dan sa kad
la, LALIT ti ena plezir akeyir
enn obzervater politik Sid Afrik,
Oupa Lehulere, pu enn kozri lor
sityasyon politik dan Sid Afrik.
Li ti Merkredi 28 Fevriye kot
nu kartye zeneral, Gran Rivyer
Nord Wes. Ti ena 26 dimunn
prezan, e nu ti kumanse par
enn tur dorizon lor sityasyon
politik ek ekonomik Moris otur
50 an Lindepandans, e lor bann
gran kanpayn ki LALIT pe fer
aktyelman, avan ki Oupa pran
laparol.

Seki ti interesan dan diskur ki
Oupa Lehulere ti fer se lefet ki li
ti analiz ki klas sosyal ki vremen
opuvwar dan Sid Afrik, e
kimanyer lefet ki sa gran oligarsi
depi lepok kolonizasyon ek
apartheid la, li tuzur byin for, e li
pa reyelman permet devlopman
enn nuvo seksyon burzwazi. Sa,
malgre lefet ki sa ti pu stabiliz
li. Ala, enn-de eleman so diskur,
ki ti baze lor enn papye publiye
dan *Karibu*.

Depi 1994, e mem avan, ANC
finn devid limem e finn vann
so nam ar vye klas dirizan/
posedan lepok apartheid. Oupa
dir finn ena enn mem drama
an 4 ak, ziska ler ant 1994 ek
2018. Langaz partisipan dan sa
drama ANC la finn res fize dan
Freedom Charter anmemtan ki
zot politik reyel finn deraye depi
mem sa langaz la.

Ak Enn

Ant 1990 ek 1994 Kapital
Monopol Blan – vre puvwar
deryer apartheid – finn sirviv
transizyon depi parti Nasyonalist
ziska ANC. Laparey deta finn
res antye. Mem so lel represiv,
lapolis ek larme, finn res anplas.

Sid Afrik finn res kareman dan
neo-liberalism. Anfet, ANC ti
furni langazman lor la an 1993
– avan ANC pran puvwar. Alor,
sa finn determinn povrete pu
lamas dimunn, kontinyasyon
enn lamas travayer, sirtu nwar,
“bonmarse” e reprime pu ki
kapital kontiyn angrese.

Ak De

Depi 1995, deza, Program
Rekonstriksyon ek Devlopman
(RDP) vinn neo-liberal, e li
liye ar politik sekre notwar
deryer *Growth, Employment
and Redistribution (GEAR)*.
Ariv 1997, li politik ANC. Klas
travayer sibir so defet. Mem
so sindika dan COSATU vinn
prwa pu klas mwayin, ki limem
su presyon. Klas travayer perdi
plas travay, povrete ogmante,
inegalite reveni ogmante.

Ak Trwa

Ariv 2007, ti-burzwazi sey lev
rezistans kont Kapital Monopol
Blan alinteryer ANC. Kapital,
li, li ena rekur a enn lagrev
investisman. Kapital refiz
investi, anpil so larzan, gard so
kapital ofshor. Ti-burzwazi dan
laparey deta e otur, e dan ANC,
pena vremen enn program pu
konfront Kapital la, alor li rabat
lor kokin, lor koripsyon kuma
enn metod ti-akimilasyon.
Kapital fer enn nuvo ofansiv pu
pran kontrol ANC, me li al perdi.

Sinbol se Glencore, enn-de pli gran konpayni dan lemond, perdi so kontra ar Eskom (CEB laba).

Me, kan ANC perdi terin dan Minisipal an 2016, Kapital Monopol Blan gayn tupe, resej pran ANC. Ti-burzwazi deryer Zuma perdi so baz. An 2016, DPP met enn vole sarz kont Zuma. Alor, ti-burzwazi so kontrol lor ANC pli perdi.

Seki ti etonan, se kan Kapital Monopol Blan inn baking Ramaphosa net (ar larzan ek ar lapres), li finn tu-zis infliz defet lor so adverser dan ANC, Nkosazana Dlamini-Zuma. Pu gayne, Ramaphosa ti bizin enn diyil ar David 'DD' Mabuza, enn dimunn notwar dan ANC, ki finn vinn so Vis-Prezidan.

Alor, seki bizar se Kapital Monopol Blan ena so zom antet ANC, e li sipoze pe aplik nasyonalizasyon san konpansasyon, konfiskasyon later agrikol, nasyonalizasyon Labank Santral. Anfet, rol Ramaphosa se pu sabot sa kalite polisi la, e pu return dan iltraliberalism. Kapital pe mem anvi reziste kont ledikasyon gratis ki enn lel dan ANC ule.

Ak Kat

Dabor zot pu sey met sarz, aret e ferm Zuma, e kumsa investisman pu rantre depi deor, sekter prive pu gayn konfyans, e tu pu return "korek".

Me, pandan 24 an depi fini ar Apartheid, realite li terib. Mazorite travayer finn pli mizer. Pa finn mem kree enn klas mwayin stab. Li enn klas mwayin tultan lor rebor destitision. Inegalite finn ogmante. Tit antrepriz pe al bankrut an permanans, parey Moris. E zot pu kontiyne ar sa neo-liberalism "export led" ki pe detrir baz indistriyel lekonomi Sid Afrik, seki zot apel "inovasyon" ena bi pu ogmant somaz. Ena rezistans kont ledikasyon gratis. Tu lafors striktirel ki pus ti-burzwazi dan koripsyon, pe agrave. Alor, li aywash pu dir ki, kan tir Zuma, pe tir koripsyon.

Alor *Ak Kat* pu detrir klas mwayin plis. Koripsyon pu pli donn bal. Kan Gupta (kuma Rawat) ale, enn lot pu lev latet.

Kan Thabo Mbeki ti sey defann Kapital e atak ti-burzwazi montan, sa ti fini dan trazedi. Kan Ramophosa sey fer mem zafer, li pu fini an fars. So fars kumans ar

so maryaz ar DD (li apel li mem "sat la", akoz li ena 9 lavi), ANC pe al ver so eklatman. So diskur tuzur paret anfaver klas travayer ek ti-burzwazi. So aksyon pe al plis ver Kapital kare-kare.

Deba apre kozri Oupa ti byin interesan, e sesyon ti termine ar enn repa roti.

Lindsey Colleen

Baz militer ek zeopolitik dan Losean Indyin

Dan Losean Indyin ziska ler, se prezans militer peyi imperyalis ki finn predominans: Lamerik, a traver so baz ilegal lor Diego Garcia, e Lafrans depi so koloni Larenyon.

Me a-mezir ki Lind ek Lasinn zot lekonomi pe ratrap Lamerik e Lerop, sa 2 peyi azyatik pe kumans truv li nesaser pu etabli enn prezans militer pu protez zot komers internasyonal, e zot akse a matyer premyer, sirtu dan kontinan Lafrik. Anplis ena enn rivalite ant Lasinn e Lind, e se dan sa kontex la ki Lind finn etabli enn raprosman oportunist ek Lamerik. Lamerik, su Trump, ti deza ena enn stratezi militer ek ekonomik pu "kontenir" ekspansyon ekonomik Lasinn.

Trete sekre

Se egalman dan sa kontex la ki Lind finn siyn 2 trete ek Sesel e Moris, kan PM Modi ti dan le paraz an Mars 2015. Tulede trete finn gard sekre, ziska ki an 2018, finn ena enn fwit dan Sesel, e bann kloz so lakor ek Lind finn vinn piblik.

Dan sa 2 lakor la, Lind finn esprim so lintere stratezik dan Lil Asonpsyon ki form parti teritwar Sesel, e ki byen plase pu kontrol Kanal Mozanbik; e dan Agalega ki zeografikman sitye lor koridor maritim a Lest Madagaskar.

Kan trete ek Sesel finn vinn piblik, plan Lind pu etabli enn prezans militer lor Lil Asonpsyon finn expoze; me apre mobilizasyon dan Sesel kont sa plan la, finn ena enn revizyon serten kloz pu garanti suverennte ek enn degre kontrol par Sesel lor so Lil Asonpsyon: par ekzanp lor lezot peyi ki kapav servi fasilite infrastruktiir, lor itilizasyon lil la dan peryod lager, lor stokaz matyer nukleer, e lor aplikasyon kod legal sesel lor tu dimunn ki lor sa lil la. Finn osi azut enn kondisyon ki sa trete la kapav kennsel ek enn an notis.

Etan done ki sa 2 trete ant Lind ek Sesel, ek ant Lind ek Moris finn sinye dan mem turne PM Modi, nu kapav atann ki sa 2 trete la ti byen similer a lorizinn. Alor keston ki poze se eski Trete ant Lind ek Moris osi kontenir sa bann mem kondisyon ki afekte kontrol suverennte, e ki Sesel finn reysi renegosye.

Alor dan sa kontex sanzman dan sityasyon zeopolitik dan Losean Indyen, li vinn byen esansyel ki sa trete ant Lind ek Moris rann piblik: deza nu ena problem baz Amerikin lor Diego, nu pa ule truv numem ek enn prezans militer Lind dan Agalega, sirtu kan ena sa raprosman stratezik Lind/Lamerik. Me li osi expoz febles pozisyon Guvernman Lepep, kan zot pare pu aksepte baz militer Amerikin dan Chagos.

Ram Seegobin

TRAZEDI

Lagar Lenor

5:00 dimatin, tu bis kumans rant lor Lagar Lenor. Bis kot mo travay, li osi, li rantre. Sok! Ki'nn arive? Sofer inn tromp sime? Li'nn tromp Lagar??? Ubyin marenwar pe fer nu mal-gruve?

Non! nu pa finn ni tronp sime ni li pa lafot marenwar.

Nu lizye pe byin truve. Lagar Lenor finn vinn dezer. Tu pye finn ale. Mem sa 2 gran, gran zarb la. Tu bann pye pli zenn. Tu.

Pa mem enn sel ki reste pu inpe lonbraz. Kot nu pye kot nu kasyet soley for. Disparet. Tu dimunn finn gayn "pa kwar". Kiler ki finn vinn kupe, pa kone.

Sirman dan lanwit? Kan Port Louis pe dormi?

Enpe pli tar, ver midi, madam netway twalet pe ranz so ti-parasol pu kasyet soley for. Pov ti bonnfam. Kot nu bann pye ete?

Bann travayer Lind, ki zot konpatriotenpe disperse atraver pei, e ki sa baz la ti zot pwin de rankont. Rant lor lagar Samdi, zot zur, ep! Pena pye. Ala Lagar aret anime par zot tapaz. Asterla ki nu realize. Mank nu, travayer transpor, osi, ki ti vinn asiz anba sa bann pye. Enn sel ku konpran so linportans.

Me, li'nn disparet. Mo gran-mama rakonte ki depi so lanfans li konn sa pye. Seki amenn enn kestyon: Depi kan li existe sa pye enorm la? Malsans ki zot finn kup li san donn nu lokazyondebat pu li.

Sara N

Promnad Roland Armand

Pare kuma "metro" li rezon done pu kup zarb santener dan Lager Lenor, li rezon pu kup enn long lale pye Promnad Roland Armand Rozil. E sa malgre enn zoli muvman protestasyon. Deplizanpli, beton ek koltar pe aneantir verdir dan lespas piblik ki deza pe raptise.

LALIT dan Fete Lutte Ouvriere

LALIT pe partisip, ankor enn fwa, dan *Fete Lutte Ouvriere* dan mwa Me, dan Presles, Lafrans. Sa fet la li enn gran rasanbleman ki reyni ansam militan politik dan Lafrans osi byin ki depi lezot rezyon lemond, lor enn plaform anti-explwatasyon, kont lamizer ek kont lager.

Dan program pu *La Fete* ki pe vini, pu ena deba lor tem politik, expo liv, fim, konser, zwe ek lezot kalite animasyon.

An 2017, 2 manb LALIT, Alain Ah-Vee ek Rajni Lallah ti prezan e finn expoz bann piblikasyon ek lezot dokiman dan enn stenn ki ti rezerve pu LALIT. LALIT ti gayn enn bon lakey.

Swit a invitasyon LO, LALIT finn desid pu partisipe e finn uver invitasyon a tu manb ki kapav konsider ale. Deza 2 manb LALIT finn montre lintere pu ale e finn rant dan prepasyon pu partisip dan Fete LO. Nu pu donn plis detay prosenn Revi.

KONFERANS EK MANIFESTASYON OXFORD

Kont militarizasyon Lepas

LALIT pe partisip dan Konferans Anyel ek protestasyon ki enn rezo lorganizasyon ki milit kont militarizasyon lespas (*Global Network Against Weapons and Nuclear Power in Space*) pe organize an Zin dan Langleter. Sa rezo ki finn fonde an 1992 regroup plizir lorganizasyon anti lager, anti baz militer, ki kont zarm nikleer e ki milit pu lape. Konferans la pe fer dan Oxford, le 22 ziska 24 Zin e li pu termine par enn manifestasyon internasyonal divan enn baz militer Amerikin, Croughton ki truv dan sa rezyon la. Sa baz la fonksyone kuma enn sant kontrol pu kominikasyon elektronik US dan lemond. Langleter, rapel, li form parti dan "Echelon", ubyin parfwa apel li "5 lizye", e li liye 5 pei Anglophone dan enn rezo pu espyonn lemond antye.

Me, sa baz Croughton, prekot Oxford la, li kordinn tu kominikasyon militer dan Lerop, Nor Lafrik ek Mwayin Oryan. Li kanaliz imans data ki rezo sirveyans Amerikin kapte sirtu dan bann serk diplomatik ver lazans servis sekre US kuma CIA ek NSA. Li osi kordinn ar baz militer US dan Dibuti pu bann latak par dronn lor Yemen. Zordi Lamerik pe depans 200 milyon liv sterling pu fer sa baz la vinn pli gran sant sirveyans espyon andeor Lamerik pu kontre aktivite terorist dan Lafrik.

Atraver sa proliferasyon militer dan lespas otur bul later, Lamerik viz pu gayn enn pli gran kontrol lor lespas pu li dan meyer pozisyon protez lintere ek investisman kapitalist Amerikin. Dan lepok Trump, danze la vinn pli evidan.

LALIT proteste lor kontra CEB

Hon. Ivan Collendavelloo
Minister of Energy and Public Utilities,
Office of the Deputy Prime Minister, 1st Floor, Government House, Port Louis
19 December, 2017.

Dear Sir,

We are writing you this letter to call on you as Minister of Energy and Public Utilities to put in place procedures for CEB through its subsidiary company *FiberNet Co Ltd* to start at once looking for alternatives to replace the Israeli firm *ECI Telecom Ltd* that, against all principles, got this contract.

It is outrageous that the CEB is relying on an Israeli firm for this sensitive work. *ECI Telecom Ltd* should never have been awarded the tender for “high speed broadband to internet service providers through its island-wide fiber optic cable network” in the first place. *ECI Telecom Ltd* turns Mauritius, as a State, through the CEB and in turn through its subsidiary company, into profiteers from Israel’s crimes in occupied Palestine.

In selecting an Israeli company as one of just *four* on a short-list of bidders allowed to submit tenders, you and the CEB have already, in the recent past, unfortunately been complicit in breaking the boycott and sanctions that are steadily building up against Israel. You need now to reverse this. *ECI Telecom Ltd* is no ordinary company. It works closely with the Israeli military. It is often a partner of the Israel Defense Force. In 2009, *ECI Telecom* was even rewarded by Israeli Defense Minister for its support to the military. *ECI Telecom* cynically markets its products as having been “battle-proven” in a real armed conflict situation – referring thus in its “sales jargon” to the bombing of Gaza.

We first denounced this contract in a communiqué on 10 May 2017. We are today renewing our call for CEB to cut ties with *ECI Telecom* in the context of US President Donald Trump’s two announcements concerning Jerusalem, made on Wednesday 6 December, and which you commented upon (on 7 December in defimedia.info) saying, with reason: “*Je considère cela comme une grosse provocation. Monsieur Trump va en guerre, sachant qu’il ne peut rien faire contre la Corée du Nord. Maintenant, il va chercher la guerre avec ce pauvre peuple palestinien qui a tant souffert. J’espère que le reste du corps diplomatique ne suivra pas son exemple et j’espère aussi que cette décision sera très vite oubliée.*”

Mauritius you will recall, at the time of the bombardment of Gaza in January 2009, was one of four countries that bravely suspended diplomatic ties with Israel. We call on you to play your part as Minister in charge of the CEB and other parastatals and also as Vice Prime Minister, to now begin the process of reversing the award of this contract. A formal stop must be made to any new forms of economic or political collusion with Israel as well. Israel is a rogue state. It is an Apartheid State.

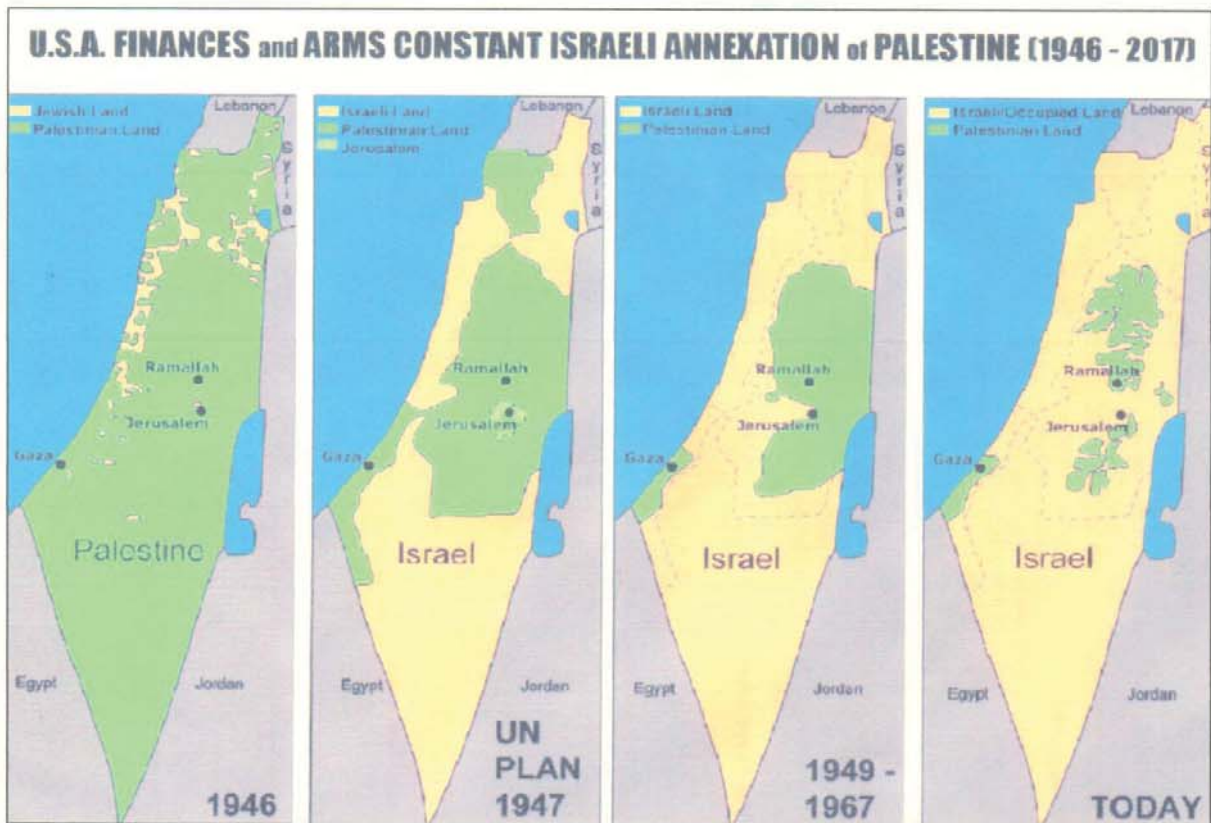
The whole world is unanimous in condemnation of President Trump’s decisions on Jerusalem. There are protests in West Bank, Gaza, Jerusalem and even in Tel Aviv condemning the US decision. Daily international rallies in cities world-wide show solidarity to support Palestine and the Palestinian people. In Port Louis, LALIT members distributed a leaflet in front of the US Embassy in John Kennedy Street to denounce the USA’s continued support of Israel (copy enclosed). LALIT re-iterates our call **to isolate Israel on 3 levels – political that is convince UN member states to recognize the State of Palestine and open Palestine embassies in their respective country, military that is an immediate arms embargo on the Middle East and economic that is suspension of all commercial ties and trade with Israel.**

There are numerous UN resolutions regarding Jerusalem since the 1967 conflict. Once again the USA was isolated in its veto of the Security Council Resolution of 18 December, 2017.

Through this letter we wish to appeal to you as Minister of Energy, and as VPM, to stand on the right side of history. Just as Mauritius’ call for support on the Chagos Resolution in UN was heard by 94 Countries against 15, Mauritius owes it to actively support the growing international voice in favour of the independence of Palestine and support the legitimate aspiration of the people of Palestine for peace, justice and freedom. Both Chagos and Palestine are de-colonization and de-militarization issues, as well as issues of removing people from their land.

All states and the United Nations are obligated to hold Israel to account by adopting measures that will bring to an end its serious breaches of international law. This is a reminder of the responsibility of Mauritius as a state member of the UN.

Yours sincerely,
Ragini Kistnasamy & Alain Ah-Vee, for LALIT
cc. Minister of Foreign Affairs

Map la montre kimanyer Israel finn kokin e anekse teritwar Palestinn e li finn fer sa avek finans ek zarm depi Lamerik.